

SVEUČILIŠTE U RIJECI

POMORSKI FAKULTET U RIJECI

ZORICA PREDOJEVIĆ

**OSIGURANJE KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2014.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

POMORSKI FAKULTET U RIJECI

**OSIGURANJE KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU
U REPUBLICI HRVATSKOJ**

**QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION IN
REPUBLIC OF CROATIA**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Upravljanje kvalitetom u pomorstvu

Mentor: Doc.dr.sc. Ines Kolanović

Studentica: Zorica Predojević

Studij: Logistika i menadžment u pomorstvu i prometu

JMBAG: 0112040695

Rijeka, srpanj, 2014.

Studentica: Zorica Predojević

Studij: Logistika i menadžment u pomorstvu i prometu

JMBAG: 0112040695

IZJAVA

Kojom izjavljujem da sam diplomski rad s naslovom OSIGURANJE KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ izradila samostalno pod mentorstvom doc. dr. sc. Ines Kolanović.

U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju diplomskog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u diplomskom radu na uobičajen, standardan način citirala sam i povezala s fusnotama i korištenim bibliografskim jedinicama. Rad je pisan u duhu hrvatskoga jezika.

Suglasna sam s objavom diplomskog rada na službenim stranicama.

Studentica

Zorica Predojević

SAŽETAK

Kvaliteta u visokom obrazovanju jedan je od najčešćih pojmova kojeg u proteklih godina izgovaraju kreatori visokoobrazovnih politika u svim europskim državama.

Napredovanjem Bolonjskog procesa postaje sve jasnije da je izgrađeni sustav za osiguranje kvalitete, koji jamči predviđene ishode učenja, temeljni uvjet za stvaranje integriranog europskog prostora visokog obrazovanja, priznavanje diploma neovisno u kojoj su državi stečene i mobilnost ljudi u europskom prostoru rada.

Ključne riječi: Bolonjski proces, ishodi učenja, osiguranje kvalitete, visoko obrazovanje.

SUMMARY

Quality in higher education is one of the most common terms used in recent years by the creators of high education policy in all European countries. Along with the development of the Bologna process it's becoming increasingly clear that the constructed system for quality assurance, which guarantees the intended learning outcomes, is the fundamental condition for the creation of an integrated European area of higher education, recognition of diplomas regardless of the country they are acquired and mobility of people in the European work space.

Key words: Bologna process, learning outcomes, quality assurance, high education.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. PROBLEM I PREDMET I OBJEKTI ISTRAŽIVANJA	1
1.2. RADNA HIPOTEZA	1
1.3. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA	2
1.4. ZNANSTVENE METODE	2
1.5. STRUKTURA RADA.....	2
2. OSNOVNE ZNAČAJKE SUSTAVA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU	4
2.2. UNUTARNJE I VANJSKO OSIGURANJE KVALITETE	10
2.3. RAZVOJ KVALITETE EUROPSKOG VISKOKOŠKOLSKOG PROSTORA	11
3. SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	14
3.1. POČECI OSIGURANJA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ	18
3.2. POSTOJEĆE STANJE OSIGURANJA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	23
3.3. LJUDSKO PRAVO NA VISOKO OBRAZOVANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	25
3.4. AGENCIJA ZA ZNANOST I VISOKO OBRAZOVANJE (AZVO)	30
3.7. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U SPLITU.....	42
3.8. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU	45
4. OSIGURANJE KVALITETE OBRAZOVANJA U EUROPI.....	48
4.1. KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA U VELIKOJ BRITANJI	48
4.2. KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI	51
4.3. ZNAČAJKE I VAŽNOST OSIGURANJA KVALITETE NA SVEUČILIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	54

5. ZAKLJUČAK	59
POPIS LITERATURE.....	62
POPIS KRATICA	65
POPIS GRAFIKONA	67
POPIS SHEMA.....	68
POPIS SLIKA.....	69

1. UVOD

Iako je kvaliteta oduvijek bila dio akademske tradicije, razne promjene i konkurencija u svim djelatnostima, pa i visokom obrazovanju, nametnula su nužnost uspostavljanja institucionalnih mehanizama s ciljem kontinuiranog osiguranja i podizanja kvalitete visokoškolskih ustanova.

Osiguranje kvalitete je ključni element reforme visokog obrazovanja i predstavlja jedan od nužnih parametara za stvaranje Europskog prostora visokog obrazovanja.

1.1. PROBLEM I PREDMET I OBJEKTI ISTRAŽIVANJA

Na osnovi relevantnih činjenica o problematici znanstvenoga istraživanja može se definirati problem istraživanja: Republika Hrvatska je na temelju istraženih podataka ispod europskog prosjeka s obzirom na većinu europskih zemalja u osiguranju kvalitete visokog obrazovanja, što se može vidjeti kod problema s priznavanjem diploma u inozemnim zemljama, opremljenosti fakulteta u Republici Hrvatskoj s obzirom na opremljenost u drugim zemljama, različitih ishoda učenja i udjelu visokoobrazovanih u određenoj dobnoj skupini u Republici Hrvatskoj i nekim zemljama Europske unije.

Relevantne spoznaje o problematici i problemu istraživanja predstavljaju znanstvenu podlogu za definiranje predmeta istraživanja: Istražiti kvalitetu visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj u odnosu na kvalitetu visokog obrazovanja u ostalim zemljama Europske unije.

Problem i predmet istraživanja odnose se na dva međusobno povezana objekta istraživanja, i to: osiguranje kvalitete i visoko obrazovanje.

1.2. RADNA HIPOTEZA

Sukladno bitnim odrednicama problema, predmeta i objekta istraživanja postavljena je radna hipoteza: Potpisivanjem Bolonjske deklaracije, odnosno provođenjem Standarda i smjernica za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju Republika Hrvatska razviti će strategiju kontinuiranog poboljšanja kvalitete visokog obrazovanja.

1.3. SVRHA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Svrha i ciljevi istraživanja u ovom diplomskom radu očituju se u sljedećemu: Istražiti i formulirati rezultate istraživanja o aktualnim problemima i preprekama u poboljšanju kvalitete obrazovanja u Republici Hrvatskoj, odnosa osiguranja kvalitete u visokom obrazovanju Republike Hrvatske u odnosu na zemlje Europske unije radi utvrđivanja stupnja razvoja sveučilišta u Republici Hrvatskoj.

1. Na kojoj je razini kvaliteta u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj?
2. Da li se adekvatno koriste ishodi učenja u Republici Hrvatskoj?
3. Koliko je vremena potrebno Republici Hrvatskoj kako bi se po kvaliteti visokog obrazovanja približila prosjeku zemljama Europske unije?
4. U kojoj mjeri se promijenilo osiguranje kvalitete visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj potpisivanjem Bolonjske deklaracije?
5. Što se može poboljšati u kvaliteti visokog obrazovanja na sveučilištima u Republici Hrvatskoj?

1.4. ZNANSTVENE METODE

U znanstvenom istraživanju, formuliranju i predstavljanju rezultata istraživanja diplomskog rada korištene su u odgovarajućim kombinacijama ove znanstvene metode: metode analize i sinteze, metode indukcije i dedukcije, metode apstrakcije i konkretizacije, metode generalizacije i specijalizacije, komparativna metoda, metode dokazivanja i opovrgavanja, metoda deskripcije.

1.5. STRUKTURA RADA

Rezultati istraživanja u diplomskom radu predstavljeni su u pet međusobno povezanih poglavlja.

U prvom dijelu, Uvodu, definirani su znanstveni problem istraživanja, okvirno objašnjeni osnovni pojmovi te ciljevi koji se tiču tematike diplomskog rada.

U drugom dijelu, „Osnovne značajke uvođenja sustava kvalitete u visokom obrazovanju“, se pozornost posvetila temama usko povezanih sa problematikom rješavanja diplomskog rada.

Treći dio, „Sustav visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj“, se odnosi na analizu visokog obrazovanja po četiri glavna Sveučilišta u Republici Hrvatskoj, koji su u Osijeku, Rijeci, Splitu , te Zagrebu.

U četvrtom dijelu, „Osiguranje kvalitete obrazovanja u Europi“, proučeni su sustavi visokog obrazovanja u nekim država u Europi. Sukladno s proučenim, izrađena je konačna usporedba sustava osiguranja kvalitete u Republici Hrvatskoj sa visokoškolskim obrazovanjem u Europi.

U zadnjem dijelu, Zaključku, sustavno i koncizno su formulirani i predstavljeni najvažniji rezultati istraživanja kojima je dokazana postavljena znanstvena hipoteza.

2. OSNOVNE ZNAČAJKE SUSTAVA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU

Kvaliteta je iznimno važna u svim djelatnostima i najvažniji je faktor pri kreiranju vrijednosti proizvoda ili usluge za primatelja, te se najčešće spominje, kako na političkom, tako i na stručnom akademskom nivou, u svim razgovorima o visokom obrazovanju.

Kvaliteta u visokom obrazovanju obuhvaća niz definicija od kojih su najprihvaćenije "fitness for purpose" i "value for money".¹ Ona je dinamična kategorija u čijoj biti se nalazi težnja prema stalnom unapređenju svih procesa i njihovih ishoda. Može se zvati i „spiritus movens“² razvoja kompletnog društva, pokreće razvoj gospodarstva svake zemlje i predstavlja bitnu stavku u ostvarenju uspješne karijere svakog pojedinca.

Uz pojam kvalitete usko je vezan pojam kulture kvalitete i unapređenja kulture kvalitete. Kultura kvalitete vezana je uz širenje primjera dobre prakse na nacionalnoj i na međunarodnoj razini. Prvenstveno to se odnosi na poticanje usvajanja i unapređenja standarda, kriterija i transparentnosti u radu te dobre povezanosti države i gospodarstva s visokim obrazovanjem i znanosti.

Osigurati kvalitetu u radu, unaprijediti procese i ishode primarna je svrha djelovanja svih onih koji žele biti uspješni u onome što rade, no sam pojam kvalitete i dalje ostaje nedovoljno definiran. Iako je ideja kvalitete vremenski i prostorno višenamjenska, pojam kvaliteta nije apsolutna, već relativna veličina. Pojam kvalitete direktno zavisi od onoga koji koristi taj termin, kao i od okolnosti u kojima se spominje. Kvaliteta je dinamična kategorija koja se mijenja tijekom ljudskog života, mijenja se ovisno o razdoblju u kojem živimo, a zavisi i od mnogobrojnih aspekata ljudske aktivnosti.

2.1. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE

Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju nema samo jednu svrhu, niti se temelji na jednoj metodologiji ili jednoznačnoj definiciji, već ima različito značenje u različitom

---

¹ <https://www.azvo.hr/index.php/hr/kvaliteta> (14.06.2014.)

² Klaić, Bratoljub: Rječnik stranih riječi, spiritus movens - duhovni pokretač, začetnik neke akcije, poticatelj na djelatnost, „duša“ nekog nastojanja, Zagreb, 1978., str. 1257.

kontekstu.³ Kvaliteta mora biti sastavni dio misije, a osiguranje kvalitete strateški zadatak svake visokoobrazovne institucije.

"Osiguranje kvalitete" je generički pojam iz visokog obrazovanja koji se može interpretirati na više načina, jer nije moguće jednim terminom opisati sve okolnosti. Osim toga, i riječ "standard" različito se upotrebljava diljem Europe i varira od usko definiranih regulatornih zahtjeva do općenitijih opisa dobre prakse. Ta riječ ima različita značenja i u lokalnom kontekstu nacionalnih sustava visokog obrazovanja.⁴

U visokom obrazovanju „osiguranje kvalitete“ sveobuhvatni je izraz koji obično uključuje sve politike, procese, aktivnosti i mehanizme kojima se priznaje, održava i razvija kvaliteta visokog obrazovanja. Jednostavnije rečeno, to je kontinuirani proces koji osigura ispunjavanje dogovorenih standarda.

Osiguranje kvalitete počinje s kvalitetom pojedinog studijskog programa i odgovornošću pojedinih učilišta za tu kvalitetu. Jedna od obveza koju je Republika Hrvatska preuzela potpisivanjem Bolonjske deklaracije bila je „promicanje europske suradnje u osiguranju kvalitete radi izrade komparativnih kriterija i metodologija“.

---

³ Lučin, Pero: Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru, Nakladna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007., str. 7.

⁴ [http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf): Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja (14.6.2014.)

Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru je prikazano slijedećom slikom:

Slika 1. Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru

Izvor: Lučin, P.: Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru; Kvaliteta u visokom obrazovanju, Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj RH, Zagreb, 2007, str. 21.

Na prethodnoj slici može se vidjeti proces osiguranja kvalitete u obrazovnom sustavu, od sastavnice do nacionalne razine koja konačno potvrđuje stanje i napredak te dodjeljuje akreditaciju.

Visoka učilišta odgovorna su prema svim sudionicima u visokom obrazovanju: studentima koji ulažu dio svojeg života u svoje obrazovanje, roditeljima koji se sa svoje strane žrtvuju i potencijalnim poslodavcima. Ona visoka učilišta koja se financiraju iz Državnog proračuna (u našim uvjetima većina), odgovorna su i poreznim obveznicima da se ta sredstva koriste na najbolji mogući način.⁵

Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG) podupiru, između ostalih, slijedeća načela:

⁵ Ivković, Mira: Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009., str. 21.

1. interes studenata i poslodavaca te društva uopće za kvalitetno visoko obrazovanje,
2. važnost autonomije visokih učilišta koja snose glavnu odgovornost za kvalitetu i njeno osiguranje,
3. potreba za vanjskim osiguranjem kvalitete mora odgovarati svrsi, tj. ostvarenju njihovih ciljeva,
4. kvaliteta akademskih programa mora se razvijati i poboljšavati u korist studenata i drugih korisnika visokog obrazovanja,
5. moraju postojati uspješne i učinkovite organizacijske strukture koje će pružati akademske programe,
6. transparentnost i korištenje vanjske ekspertize važni su u procesima osiguranja kvalitete,
7. potrebno je poticati kulturu kvalitete unutar visokih učilišta.

Ustrojavanje sustava za kvalitetu u visokom obrazovanju europska su sveučilišta, visokoškolske institucije i agencije počele provoditi u 80-im i 90-im godinama prošloga stoljeća. Na to su snažno utjecale političke promjene u Europi i opće prihvaćanje ideje da je kvalitetno obrazovanje, a posebice visoko obrazovanje, temeljno za brži gospodarski i opći društveni razvoj Europe.

Evaluacijski ciklusi i struktura nacionalnog sustava za osiguranje kvalitete prikazani su slijedećom shemom.

Shema 1. Evaluacijski ciklusi i struktura nacionalnog sustava za osiguranje kvalitete

Izvor: Lučin, Pero: Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru, Nakladna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007. str. 7.

Početna faza evaluacijskih ciklusa je samoanaliza kroz koju se nastavlja odjeljna samoanaliza. Samoanaliza sveučilišta podloga je za vanjsku procjenu temeljem koje se piše izvješće te donosi strateški plan, definiraju mjere i instrumenti za daljnje praćenje.

Glavni problem u izgradnji sustava za osiguranje kvalitete u europskim državama leži u stupnju autonomije visokoobrazovnih institucija. Primjerice u Velikoj Britaniji, Irskoj, Finskoj, Nizozemskoj, Danskoj i Austriji, gdje sveučilišta uživaju visoku razinu autonomije, sustavi su iznimno dobro razvijeni. S druge strane, primjerice u Njemačkoj, Belgiji ili Grčkoj, gdje je autonomija sveučilišta još uvijek ograničena, izgradnja sustava napreduje znatno sporije.

Vrlo često autonomija nije ograničena intervencijama ministarstava, već djelovanjem akreditacijskih tijela.⁶

U većini europskih država intenzivno se razvijaju unutarnji mehanizmi za osiguranje kvalitete, paralelno s vanjskim procedurama za osiguranje kvalitete. U sustavima u kojima još nisu dovoljno razvijeni unutarnji mehanizmi, dobro funkcioniraju i vanjski mehanizmi. No, u sustavima koji imaju dobro razvijene unutarnje mehanizme u institucijama, vanjski mehanizmi se percipiraju kao birokratsko opterećenje koje ograničava razvoj institucija. U takvim institucijama dobro je razvijena kultura kvalitete koja znatno više doprinosi razvoju i unapređenjima nego, vanjski nadzor. Izvještaji samovrednovanja predstavljaju poveznicu između dva procesa osiguranja kvalitete.

Iako se unutarnji procesi osiguranja kvalitete intenzivno razvijaju u visokoobrazovnim institucijama diljem Europe, uglavnom su usredotočeni na procese nastave. Manje od trećine institucija razvija unutarnje procese za osiguranje kvalitete istraživanja (uglavnom se oslanjaju na vanjske procjene) dok daleko manji broj (manje od šestine) institucija procjenjuje kvalitetu administracije.

Sudjelovanje studenata je još uvijek nezadovoljavajuće u većini institucija.⁷ Jedna od ključnih faza u procesu harmonizacije visokoškolskih sustava u Europskom prostoru visokog obrazovanja (European Higher Education Area, EHEA) je izgradnja sustava za unapređenje kvalitete visokog obrazovanja. Taj bi sustav trebao omogućiti usporedivost visokoškolskih institucija i programa te otvoriti mogućnost priznavanja akademskih kvalifikacija bez obzira na program i način njihova stjecanja. Zbog toga je uspostavljena mreža agencija za priznavanje diploma (ENIC/NARIC) i mreža agencija za osiguranje kvalitete (ENQA).

---

⁶ Lučin, Pero: op. cit., str. 7.

⁷ Ibid., str. 8.

U cilju povećanja kvalitete u visokom obrazovanju izrađeni su Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja koji se dijele na:

1. Europske standarde i smjernice za unutarnje osiguranje kvalitete u ustanovama visokog obrazovanja,
2. Europske standarde i smjernice za vanjsko osiguranje kvalitete visokog obrazovanja,
3. Europske standarde i smjernice za agencije za vanjsko osiguranje kvalitete.

Standarde i smjernice je pripremio Europsko udruženje za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju, a na zahtjev Bolonjske konferencije iz Berlina (2003.), s ciljem da se kvaliteta akademskih programa razvija i poboljšava za studente i ostale korisnike visokog obrazovanja.

Unutarnje osiguranje kvalitete odnosi se na procese kojima sama visokoobrazovna institucija jamči da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje ona nudi održavaju i unapređuju. Rezultati unutarnjeg vrednovanja su najčešće prvi dokumenti koji se razmatraju prilikom vanjskog vrednovanja.

2.2. UNUTARNJE I VANJSKO OSIGURANJE KVALITETE

Unutarnje osiguranje kvalitete na visokim učilištima znači da učilišta imaju utvrđenu politiku i postupke za osiguranje kvalitete, mehanizme za odobravanje, periodičnu prosudbu i praćenje programa i zvanja, utvrđene kriterije, propise i postupke za ocjenjivanje studenata, načina za provjeru kvalificiranosti i sposobnosti nastavnog osoblja, osigurane resurse koji su na raspolaganju za pomoć studentima u učenju, informacijski sustav za prikupljanje, analiziranje i korištenje odgovarajućih informacija, odgovornost osigurati najnovije, nepristrane i objektivne informacije javnosti.

Vanjsko osiguranje kvalitete odnosi se na procese kojima nezavisna institucija jamči da se standardi i kvaliteta obrazovanja koje visoko učilište nudi održavaju i unapređuju. Postupke vanjske evaluacije visokih učilišta organizira i provodi Agencija za znanost i visoko obrazovanje, a provodi se periodično, najčešće svakih 3 do 5 godina. Agencije za vanjsko osiguranje kvalitete bi trebale biti službeno priznate od nadležnih državnih tijela,

redovito provode aktivnosti za vanjsko osiguranje kvalitete i biti neovisne u svom djelovanju.

Vanjsko osiguranje kvalitete različito je od sustava do sustava i može uključivati:

1. različite vrste institucijskog vrednovanja,
2. vrednovanje predmeta ili programa,
3. akreditaciju na razini predmeta, programa i učilišta i
4. njihove kombinacije.

U proteklih nekoliko godina vođene su brojne rasprave o strukturi i svrsi vanjskog sustava za osiguranje kvalitete. Uglavnom je postignut konsenzus o tome kako treba izgledati vanjski sustav za osiguranje kvalitete:

- temelji se na autonomnim ili barem djelomično autonomnim agencijama;
- povjerenje u agencije daje legitimnost internim evaluacijskim procesima;
- mora postojati Sporazum o jasnim standardima i očekivanjima;
- provodi samoevaluacijsko istraživanje akademskog odjela, fakulteta ili institucije;
- organizira vanjsku procjenu koju provode eksperti iz drugog sustava;
- izrađuje pisani izvještaj s preporukama;
- javno objavljuje sve rezultate;
- prepoznaje da je evaluacijski proces jednako važan kao i njegov rezultat.

2.3. RAZVOJ KVALITETE EUROPSKOG VISKOKOŠKOLSKOG PROSTORA

Ostvarenje europskog prostora visokog obrazovanja ovisi o odlučnosti učilišta na svim razinama kako bi se osiguralo da njegovi programi imaju predviđene ishode, da je njegovo osoblje spremno i sposobno osigurati nastavu i pomoć učenju kako bi studenti ostvarili te ishode, a onima koji u radu pokažu izvrsnost, stručnost i predanost da se to i adekvatno prizna. Učilišta snose glavnu odgovornost za kvalitetu usluge i njeno osiguranje te bi trebala izraditi i provoditi strategiju za trajno poticanje i unapređenje kvalitete visokog

obrazovanja. Jedan od osnovnih pokazatelja kvalitete visokog obrazovanja su kvalitetni studijski programi na čijem poboljšanju treba sustavno raditi.⁸

Europski prostor visokog obrazovanja obuhvaća 40 država, a odlikuje se raznolikošću političkih i visokoobrazovnih sustava, društvenih, kulturnih i obrazovnih tradicija, jezika, težnji i očekivanja. Stoga je monolitni pristup kvaliteti, standardima i osiguranju kvalitete u visokom obrazovanju neprikladan.

Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju nije samo europsko pitanje. U cijelom svijetu raste interes za kvalitetu i standarde, što je odraz brzog rasta visokog obrazovanja i njegove cijene, kako za javni proračun tako i za privatne osobe. Prema tome, ako Europa želi postati najdinamičnije gospodarstvo na svijetu temeljeno na znanju (Lisabonska strategija), onda europsko visoko obrazovanje morati pokazati kako ozbiljno shvaća kvalitetu svojih programa i kvalifikacija te je voljno uspostaviti načine za osiguranje i dokazivanje te kvalitete.

Inicijative i zahtjevi, koji se javljaju u Europi i izvan nje, posljedica su internacionalizacije visokog obrazovanja i traže odgovor.⁹

Europske agencije za osiguranje kvalitete u svom će radu voditi računa o pravnim, društvenim i kulturološkim zahtjevima jurisdikcije i okruženja u kojima djeluju.

U zemljama Europske unije postoji više inicijativa i razvojnih pravaca kojima se potiče i realizira uspostava sustava upravljanja kvalitetom u visokoškolskom obrazovanju. Jedna od vodećih inicijativa je Europska agencija za osiguranje kvalitete u visokoškolskom obrazovanju (ENQA) koja, između ostalog, radi na prijedlogu zajedničkih standarda i smjernica za europski prostor visokog obrazovanja. Pri tome ENQA naglasak stavlja na razvoj gore navedenih standarda i smjernica u tri temeljna područja: unutarnju kvalitetu

---

⁸ Ivković, Mira: op. cit., str. 22.

⁹ Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja, 2013. (14.06.2014.), str. 10.

institucija, vanjsku kvalitetu institucija i vanjsku kvalitetu agencija. Također, ENQA razlikuje i sljedeće vrste procjene kvalitete visokoškolskih institucija: vrednovanja, akreditacije, revizije (*audit*) i *benchmarking*.¹⁰

Osim smjernica ENQA-e, važan doprinos razvoju kvalitete europskog visokoškolskog prostora daje i Bolonjski proces. Poznato je da se ovaj proces temelji na sljedećim načelima: prepoznatljivim i usporedivim stupnjevima izobrazbe, uvođenju ECTS bodovnog sustava, mobilnosti studenata, promicanju europske kvalitete ovog sustava (usporedive metodologije i kriteriji) i uključenosti studenata u unutarnje i vanjsko vrednovanje kvalitete.

U odnosu na neka druga navedena specifična područja, izrada specifičnih i potrebnih metodologija za upravljanje kvalitetom u visokoškolskom obrazovanju u Europi je u svojim počecima, stoga će razvoj metodološkog okvira za sustave upravljanja kvalitetom u institucijama visokog školstva potrajati jer je to sigurno dugotrajniji proces.

Europska iskustva i iskustva proizašla iz Tempus projekta pojedine sastavnice Sveučilišta u Zagrebu, na primjer Fakultet organizacije i informatike, već su prihvatile npr.: kriterije vrednovanja nastavnih programa, kriterije vrednovanja nastavnog osoblja, kriterije procjene zadovoljstva studenata itd.

---

¹⁰ Vrček, Neven: Referalni centar za osiguranje kvalitete u institucijama visokog školstva, Sveučilište u Zagrebu, Varaždin, 2007., str. 127.

3. SUSTAV VISOKOG OBRAZOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska, kao i većina zemalja u njenom okruženju, tek izgrađuje svoj sustav osiguranja kvalitete. Unutar toga sustava značajnu ulogu ima razvoj kvalitete na razinama pojedinih istraživačkih i visokoobrazovnih, a posebno sveučilišnih institucija. Hrvatsko visoko obrazovanje prolazi kroz fazu transformacije. Ova transformacija odnosi se na sustav provjere kvalitete i sustava izdavanja dopusnica. Dopusnice su dozvole za institucijsku uspostavu, izvođenje djelatnosti u sustav stručno-administrativne i profesionalizirane suradnje državnih i nezavisnih nacionalnih evaluacijskih tijela, autonomnih visokoobrazovnih institucija u kontinuiranom praćenju i upravljanju procesima, kojima se osigura razina kvalitete kompatibilna s međunarodno uspostavljenim standardima. Samom tom transformacijom odgovornost za sustav osiguranja kvalitete širi se na sve veći broj uključenih sudionika na svim razinama istraživačkih i studijskih djelatnosti.¹¹ Cijeli sustav osiguranja kvalitete time se prepoznaje kao jedna od komponenti stalnog i svakodnevnog upravljanja na raznim razinama sveučilišnog odlučivanja. Drugim riječima, poslovi upravljanja kvalitetom postaju redovita sveučilišna djelatnost.

U Republici Hrvatskoj visoko obrazovanje i znanost su uzajamno usko povezani. Primarna odgovornost za kvalitetu visokog obrazovanja i znanosti leži na visokim učilištima i znanstvenim organizacijama. Odgovornost za procese osiguranja kvalitete u Republici Hrvatskoj vezana je uz Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, Nacionalno vijeće za znanost, Rektorski zbor, Studentski zbor i Vijeće veleučilišta i visokih škola te Agenciju za znanost i visoko obrazovanje. Briga o kvaliteti i odgovornost za postojeću razinu kvalitete i njezino stalno unapređenje trajna je obveza svih dionika u sustavu visokog obrazovanja i znanosti.

Sustav visokog obrazovanja Republike Hrvatske posljednjih je nekoliko godina u procesu reforme. Od potpisivanja Bolonjske reforme 2001. godine, dogodile su se stanovite promjene o kojima je bilo govora u prijašnjim poglavljima. Ove promjene rezultirale su konkretnim poboljšanjima u sustavu visokog obrazovanja kao što je povećanje broja upisanih i diplomiranih studenata. Postalo je očito da je u okviru reforme studijskih

---

¹¹ Kvaliteta u visokom obrazovanju, Naklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007., str. 185.

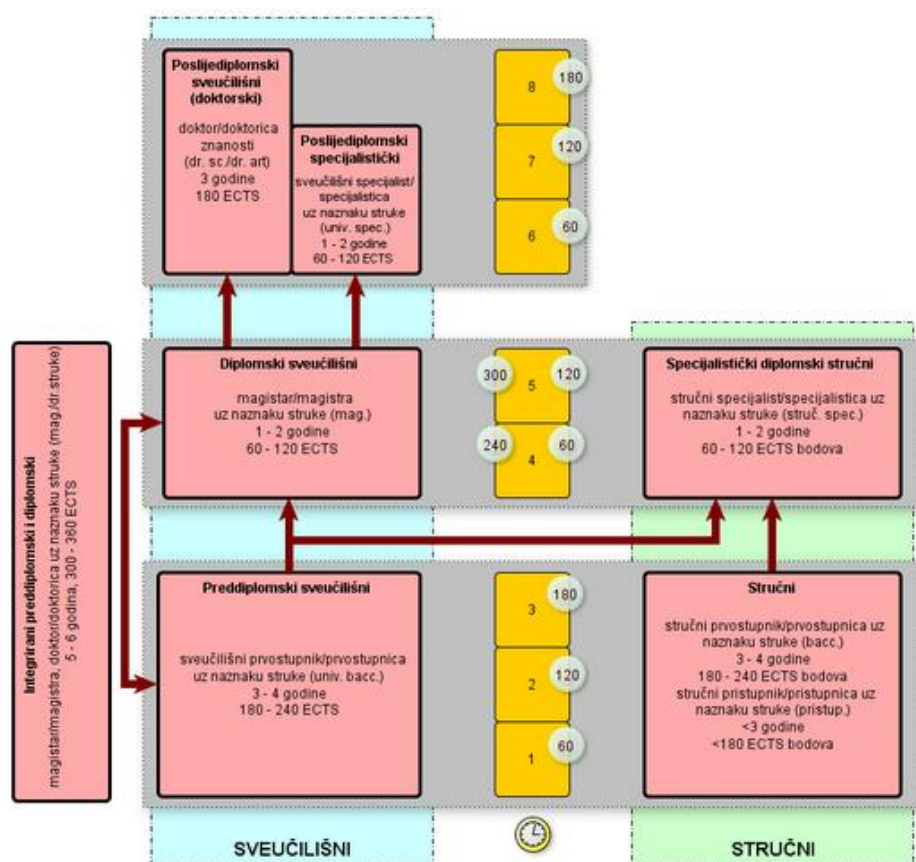
programa u skladu s bolonjskim principima naglasak prvenstveno bio na uspostavi studiranja u tri ciklusa i uvođenju ECTS bodovnog sustava, ali ne toliko na stvarnom poboljšanju kvalitete studijskih programa i njihove izvedbe. Također, spomenuto povećanje broja novih visokih učilišta nije bilo zakonski regulirano na odgovarajući način pa su bile otvorene mogućnosti različitim interpretacijama kriterija za osnivanje. Neusklađenost kriterija posebice dolazi do izražaja kod kriterija koji se odnosi na ispunjavanje uvjeta o potrebnom broju kvalificiranih nastavnika.

Restrukturiranje postojećih studija praćeno snažnim porastom broja novih studija i visokih učilišta provedeno je bez strateškog promišljanja visokog obrazovanja na nacionalnoj razini te je rezultiralo nizom problema na koje je Agencija za znanost i visoko obrazovanje aktivno upozoravala. Kontinuirana aktivnost Agencije u cilju osvještavanja javnosti i strateških tijela nadležnih za visoko obrazovanje o navedenim problemima rezultirala je i konkretnim učincima koji se posebice očituju u donošenju novoga zakonodavnog okvira. Nakon usvajanja Zakona o osiguranju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, čime su se riješili neki od spomenutih problema, poput neodgovarajućih kriterija za osnivanje novih visokih učilišta i studijskih programa, u tijeku je i izrada novih zakona koji bi trebali regulirati ostala pitanja visokog obrazovanja Republike Hrvatske.

Očekuje se da će sveobuhvatan doprinos navedenih reformi i aktivnosti biti u cilju usklađivanja sustava visokog obrazovanja i znanosti Republike Hrvatske s europskim, što omogućuje integraciju u Europski prostor visokog obrazovanja (European Higher Education Area – EHEA), povećanje mobilnosti, prepoznatljivosti i vjerodostojnosti hrvatskih visokoobrazovnih kvalifikacija, omogućavanje pristupa tržištu rada Republike Hrvatske nositeljima inozemnih visokoobrazovnih kvalifikacija i osiguranje jednakog pristupa sustavu visokog obrazovanja. Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj su veleučilišta, visoke škole i sveučilišta sa svojim sastavnicama, odnosno fakultetima i drugim pravnim osobama.

Na slijedećoj shemi može se vidjeti shema studija u Republici Hrvatskoj.

Shema 2. Shema studija u Republici Hrvatskoj

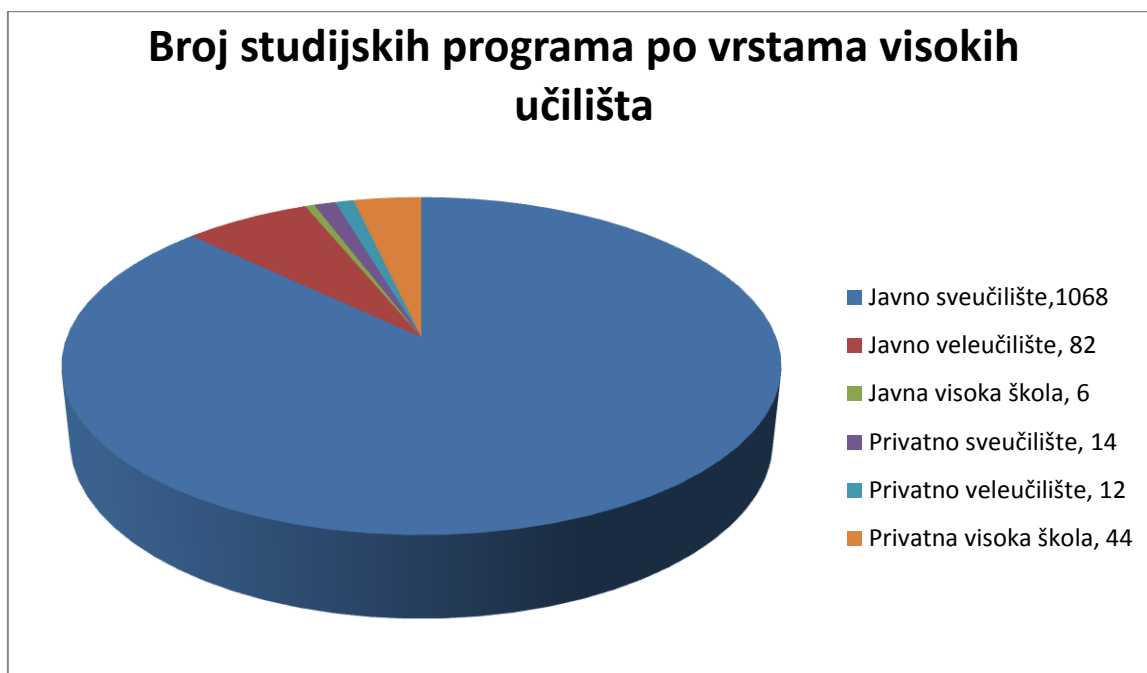
Izvor: <https://www.azvo.hr/index.php/hr/statistike/shema-studija-u-rh> (13.06.2014.)

Na shemi 2. može se vidjeti pojednostavljeni prikaz sveučilišnih i stručnih studija, njihovo trajanje i ECTS bodovi koji se prikupljaju tijekom studija.

Sveučilište je ustanova koja organizira i provodi sveučilišne studije, a veleučilište i visoka škola ustanove su koje izvode stručne studije. Iznimno, sveučilišta također mogu izvoditi i stručne studije. U Republici Hrvatskoj trenutno postoje 122 visoka učilišta sa statusom ustanove od čega: 7 javnih sveučilišta, 3 privatna sveučilišta, 67 fakulteta i akademija, 2 privatna veleučilišta, 13 javnih veleučilišta, 27 privatnih visokih škola i 3 javne visoke škole. Velik je broj visokih učilišta rezultat toga što najveća sveučilišta (sveučilišta u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu) nisu integrirana odnosno njihovi fakulteti imaju pravnu osobnost.

Na slijedećem grafikonu prikazan je broj studijskih programa po vrstama visokih učilišta.

Grafikon 1: Broj studijskih programa po vrstama visokih učilišta u Republici Hrvatskoj

Izvor: <https://www.azvo.hr/index.php/hr/statistike/broj-studijskih-programa-po-vrstama-visokih-ucilista>
(23.06.2014)

Može se zaključiti na temelju prikazanog grafikona da je najviše studijskih programa na javnim sveučilištima u Republici Hrvatskoj, čak 1068, dok najmanje studijskih programa imaju privatne visoke škole, njih je samo 44.

U Republici Hrvatskoj postoje sveučilišni i stručni studiji. Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu znanstvenih i stručnih dostignuća. Stručni studij pruža studentima primjerenu razinu znanja i vještina koje omogućavaju obavljanje stručnih zanimanja te ih osposobljava za neposredno uključivanje u radni proces. Sveučilišni studij obuhvaća tri razine: preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. Stručni studij obuhvaća dvije razine: stručni i specijalistički diplomski stručni studij. Na navedenim studijima danas studira oko 180.000 studenata.¹²

---

¹² Samoanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2010., str. 12.

Razvitak novih načina visokog obrazovanja, poput „on-line” ili „e-learning” te transnacionalnog obrazovanja potiče na razvijanje novih standarda i kriterija, kako na nacionalnoj tako i na institucijskoj razini. Gledišta su uglavnom konfliktna glede primjene istih standarda i evaluacijskih pristupa koji se koriste u tradicionalnom visokom obrazovanju. Oni koji podržavaju takav pristup smatraju da fokus mora biti na definiranju akademskih standarda i kvalifikacija kroz pojmove ishodi učenja i kompetencije, a ne tradicionalni pristup ulaznih čimbenika i procesa.

Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju je zadaća kompleksnog sustava koji čine interni faktori i postupci pojedinih institucija, kao i kompleksan sustav koji se naziva infrastrukturom visokog obrazovanja. Regulacija standarda i postupaka u tom području od velike je važnosti, posebno u prvoj fazi reformiranja sustava. Uspostava institucijskih mehanizama za unapređenje kvalitete visokog obrazovanja zahtijeva vrijeme, ali istodobno predstavlja nužnost sa stajališta najbitnijeg zahtjeva Bolonjske reforme naših sveučilišta, a to je kvaliteta i kompetitivnost.

3.1. POČECI OSIGURANJA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

U posljednjih desetak godina izmijenio se niz pojmova kojima se nastojalo opisati procese osiguranja kvalitete u visokom obrazovanju: od kontrole kvalitete, jamstva kvalitete, upravljanja kvalitetom, osiguranja kvalitete do kulture kvalitete.¹³ Naravno, cilj je razvijanje kulture kvalitete koja označava promjenu stavova i ponašanja svih pojedinaca uključenih u rad visokoobrazovnih institucija, odnosno podrazumijeva pristup odozdo prema gore (*bottom up*), umjesto pristupa odozgo prema dolje (*top down*). Kultura kvalitete podrazumijeva proaktivno djelovanje svih članova visokoobrazovne zajednice (akademskog, neakademskog osoblja i studenata) na poboljšanju svih aspekata djelovanja institucije kao i svih njezinih dijelova bitnih za poticanje kreativnosti i inovativnosti.

Početke osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju pronalazimo u *Zakonu o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti* (NN 96/93, 34/94, 29/96) i *Zakonu o visokim učilištima*

---

¹³ Lučin, Pero: op. cit. , str. 9.

(NN 96/93, 34/94, 59/96, 14/00, 26/00, 67/00, 94/00, 129/00) koji su stupili na snagu 1993. godine i kojima su osnovana nacionalna vijeća za znanost i visoko obrazovanje kao strateška tijela Hrvatskog sabora.¹⁴

Općenito, mogu se razlikovati tri glavna razdoblja kroz koja se izgrađivao sustav osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju Republike Hrvatske. Zakonom o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti osnovano je Nacionalno znanstveno vijeće koje je, uz stratešku ulogu, imalo zadatak ocijeniti stanje u znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, njezin položaj i razvoj sa stajališta međunarodne usporedivosti, kvalitete i društvene svrhovitosti, na temelju prosudbi područnih i inozemnih stručnjaka.

Vijeće je imalo zadatak prosuditi i potrebu osnutka javnih znanstvenoistraživačkih pravnih osoba. Zakonom o visokim učilištima osnovano je Nacionalno vijeće za visoku naobrazbu kao strateško tijelo koje brine o osiguranju kvalitete i uspješnom djelovanju sustava visokog obrazovanja. Navedeno je tijelo imalo zadatak ocijeniti stanje u području visokog obrazovanja te predlagati osnove politike u području visokog obrazovanja. Također, zadatak Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu bio je i davanje mišljenja o potrebi uvođenja novih studija i osnivanje novih visokih učilišta te davanje mišljenja o ispunjavanju standarda kvalitete za ustroj i izvedbu studija.

Prema podacima iz izvješća Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu, u razdoblju od 1999. do 2004., Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje u cijelosti je provelo vanjsko vrednovanje 28 fakulteta, 1 veleučilišta i 1 visoke škole, kao i vanjsko vrednovanje Odjela iz područja prirodnih znanosti na trima fakultetima i jednom sveučilištu te Odjela iz područja tehničkih i biotehničkih znanosti na dvama veleučilištima. Tada provedena vrednovanja uključivala su izradu samoanalize visokog učilišta, imenovanje stručnog povjerenstva zaduženog za vrednovanje u čijem je sastavu bilo 3 - 5 stručnjaka, uključujući i stručnjaka iz inozemstva, posjet vrednovanom visokom učilištu u trajanju od 1 do 2 dana te izradu završnog izvješća stručnog povjerenstva.

---

¹⁴ Dodiković Jurković, V., Petrović, V., Bezjak, S.: Razvoj i promjena u sustavu visokog obrazovanja, Razvoj sustava osiguranja kvalitete na visokim učilištima, Stručni rad, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2012., str. 2.

Osnutkom Agencije za znanost i visoko obrazovanje 2005. godine počinje drugo razdoblje u izgradnji sustava osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju koje je trajalo do 2009. godine.

U razdoblju od 2005. do 2009. pravni temelj za provođenje postupaka vanjskog osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju bio je Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju koji je usvojen 2003. čime prestaje važiti Zakon o znanstveno-istraživačkoj djelatnosti i Zakon o visokim učilištima iz 1993. godine. U skladu s navedenim Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom djelokrug rada Agencije činili su stručni i administrativni poslovi u postupcima vrednovanja znanstvenih organizacija i visokih učilišta, odobravanja studijskih programa na visokim učilištima, izdavanja dopusnica novim visokim učilištima, vrednovanja sustava za osiguranje kvalitete na visokim učilištima, priznavanja inozemnih visokoobrazovnih kvalifikacija, uključivanja sustava znanosti i visokog obrazovanja u međunarodni sustav, povezivanja s ENQA¹⁵-om te stvaranja i održavanja nacionalnih baza podataka o sustavu znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja. Zakon, između ostalog, po prvi put eksplicitno spominje kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti te predviđa novi sastav i ulogu Nacionalnog vijeća za znanost.

Donošenjem Pravilnika o vrednovanju znanstvenih organizacija, Nacionalno vijeće za znanost uz stručnu i administrativnu pomoć Agencije za znanost i visoko obrazovanje započinje procese vanjskog vrednovanja kvalitete i učinkovitosti rada znanstvenih organizacija.

Prve su znanstvene organizacije vrednovane 2007. godine, a preporuke su, nakon posjeta i procjene stručnog povjerenstva, poslane ministru kao podloga produženja statusa znanstvene organizacije u Upisniku znanstvenih organizacija.

Sustav visokog obrazovanja Republike Hrvatske posljednjih je nekoliko godina u procesu reforme. Poticaj za to bili su uočeni problemi u razdoblju prije 2004. godine. Ovi problemi bili su sljedeći: dugo trajanje studija, slaba prolaznost i postotak završavanja, slaba

---

¹⁵ ENQA - European Association for Quality Assurance, Europska organizacija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju

mobilnost, nedostatak jasnih ciljeva programa, nezadovoljstvo poslodavaca kompetencijama studenata, nepovoljna obrazovna struktura stanovništva itd.

2001. godine potpisana je Bolonjska deklaracija i u skladu s tim je Vlada Republike Hrvatske usvojila Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. - 2010. godine koji je definirao ciljeve i prioritete koji se tiču visokog obrazovanja. Cilj je bio do kraja 2006. godine uspostaviti sustav jamstva kvalitete u visokoobrazovnom sustavu Republike Hrvatske, a do 2010. godine smanjiti stopu odustajanja i trajanje studija.¹⁶

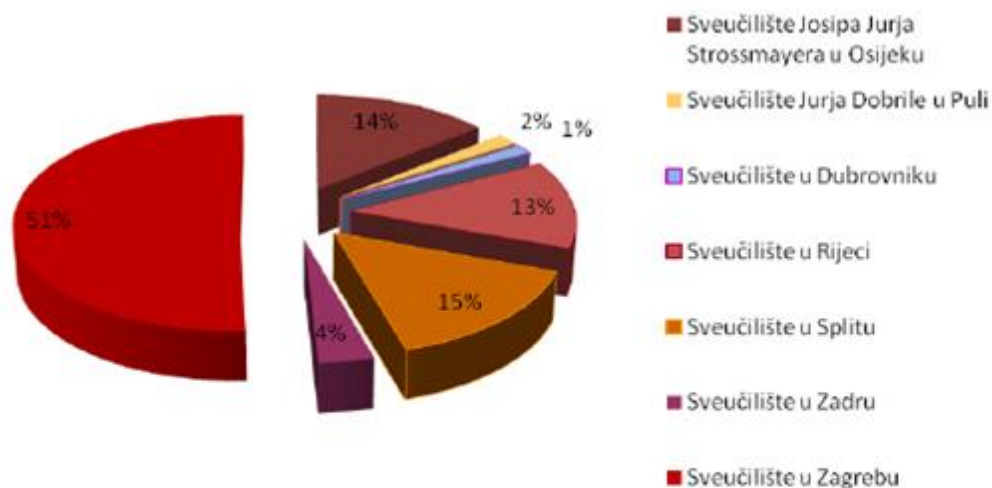
Velik korak u reformi visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj učinjen je upravo 2005. godine restrukturiranjem programa na preddiplomskoj i diplomskoj razini u skladu s bolonjskim principima. Do početka akademske godine 2005./2006. akreditirano je 828 studija prvog i drugog ciklusa, te su prvi bolonjski studenti upisani upravo te godine. U razdoblju od 2005. do 2009. godine restrukturirani su i poslijediplomski studijski programi te su do danas akreditirana 103 poslijediplomska sveučilišna (doktorska) studija kao i 178 poslijediplomskih specijalističkih studija. U tom je razdoblju zabilježen porast novoosnovanih visokih učilišta. Osnovano je 30 visokih učilišta, od čega najviše privatnih visokih škola, a i velik broj javnih veleučilišta uglavnom na područjima od posebne državne skrbi, u skladu sa strateškim opredjeljenjem Republike Hrvatske za policentrični razvoj visokog obrazovanja. Osnovana su i prva privatna sveučilišta.

---

¹⁶ Samoanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2010., str. 9.

U slijedećem grafikonu prikazan je broj studenata na javnim sveučilištima u akademskoj godini 2009./2010. u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 2. Broj studenata na javnim sveučilištima u akademskoj godini 2009./2010. u Republici Hrvatskoj

Izvor: AZVO, MZOŠ, 2010.

Iz grafikona 2. se može vidjeti prikaz broja studenata na javnim sveučilištima te zaključiti kako je najveći broj studenata na Sveučilištu u Zagrebu (51%), a najmanji na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli (2%).

Od 2006. god. započinje razvoj Hrvatskoga kvalifikacijskog okvira (HKO-a). U srpnju 2007. godine usvojene su Polazne osnove HKO-a i ustrojeno je Povjerenstvo za izradu HKO-a koje zajedno s Operativnim timom ima zadaću izraditi i provesti Hrvatski kvalifikacijski okvir do 2012. godine.

U hrvatski su obrazovani sustav od akademske godine 2009./2010. uvedene dvije značajne novosti – državna matura na kraju četverogodišnjega srednjeg obrazovanja i informatiziran način prijave na visoka učilišta koja pri rangiranju kandidata za upis vrednuju upravo rezultate ispita državne mature, što znači da su ispiti državne mature u potpunosti zamijenili dosadašnje razredbene ispite na visokim učilištima.

Dok se u prošlosti unutar sveučilišnih sredina osiguranje kvalitete promatralo uglavnom kao nerazdvojni dio sustava koji je bitan, ali nije izravno predmetom „posebne skrbi“, danas je jasno da taj aspekt djelovanja akademske zajednice zahtijeva posebnu pažnju, bilo da se radi o samopercepciji ili o stvaranju vlastitoga ugleda, pa time i uspješnosti.¹⁷

3.2. POSTOJEĆE STANJE OSIGURANJA KVALITETE U VISOKOM OBRAZOVANJU U REPUBLICI HRVATSKOJ

Hrvatska visoka učilišta će ubuduće biti još više izložena međunarodnim kriterijima i postupcima koji će uglavnom biti na višem stupnju obvezatnosti prihvaćanja i poštivanja. Stoga je važno sudjelovati u akademskim postupcima osiguranja kvalitete, kao dobrom pripremi za puni ulazak u međunarodni evaluacijski i akreditacijski sustav temeljen na aktivnom i profesionalnom partnerstvu onih koji evaluiraju i onih koje se evaluira.

Studijski program u visokom obrazovanju osigurat će studentima razvoj njihovih sposobnosti kao pojedinaca tako što će biti:

- stimulirani da ustraju u želji za učenjem;
- poticani na širenje svojih kapaciteta;
- poticani da procjenjuju, analitički i kritički, svoja vlastita uvjerenja i tvrdnje drugih;
- usmjereni ka sredstvima pomoću kojih mogu objektivno doći do ispravnih zaključaka;
- poticani da maštovito, sintetski i sustavno razmišljaju i uvode promjene;
- poticani da jasno komuniciraju, s punim pouzdanjem u ono što govore;
- poticani da razvijaju i spremnost na suradnju i vještine pregovaranja;
- u stanju sagledati predmet koji studiraju i rabiti ga u njegovom širem kontekstu, uključujući etičkom.

Politika osiguranja kvalitete u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj zasniva se na Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju kao i na Statutu Sveučilišta i

---

¹⁷ Bjeliš, Aleksa: Osiguranje kvalitete u hrvatskom visokoobrazovnom sustavu, Sveučilište u Zagrebu, 2007., str. 33.

pojedinih visokih učilišta te pravilima i preporukama Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, Sveučilišta i samih fakulteta.¹⁸

Republika Hrvatska je potpisom Bolonjske deklaracije preuzela obvezu provoditi Standarde i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju. Standardima i smjernicama je predviđeno da visoka učilišta trebaju provoditi postupke za unutarnje osiguranje kvalitete, a također će se periodično provoditi vanjsko vrednovanje institucija. U tom smislu su izrađeni neki dokumenti i poduzete potrebne aktivnosti za poticanje i razvoj kvalitete u visokom obrazovanju. Osim toga, formirane su određene organizacijske strukture koje će pomagati u tom nastojanju.

Kod vrednovanja visokih učilišta uzimaju se u obzir opći dokumenti/programi potrebni za uređivanje znanstvenog i nastavnog rada na visokom učilištu, te kvantitativni i kvalitativni elementi koji obilježavaju rad visokih učilišta. Njihov sadržaj i kvalitetu prosuđuje stručno povjerenstvo za vanjsko vrednovanje visokog učilišta koje imenuje Nacionalno vijeće.¹⁹

Osiguranje kvalitete je i u Hrvatskoj jedna od ključnih tema, posebice s obzirom na činjenicu da sustav visokog obrazovanja postaje fleksibilniji, broj studenata dramatično raste, a visokoobrazovne institucije se osnivaju posvuda gdje postoji potreba za visokim obrazovanjem. Zbog toga pitanje kvalitete i sustavno osiguranje kvalitete postaje sve veći izazov svima koji imaju veze s visokim obrazovanjem te praktički uvjet održanja tradicionalnih visokoobrazovnih institucija.

Osiguranje kvalitete za sada ima vrlo dobar trend koordinacije, interakcije i suradnje između svih EU agencija.²⁰ Sustav osiguranja kvalitete u Hrvatskoj zasad je vrlo blizu ili čak identičan miješanom (poludržavnom) sustavu koji nije posve nepoznat u pojedinim državama pa i članicama ENQA-e.

---

¹⁸ Ivković, Mira: op. cit., 21.

¹⁹ Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje u 2007. godini, Zagreb, 2008., str. 20.

²⁰ Havranek, Jasmina: Uloga Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Rijeka, 2007., str. 74.

3.3. LJUDSKO PRAVO NA VISOKO OBRAZOVANJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pravo na obrazovanje i sloboda pri odabiru budućeg zanimanja su demokratske vrijednosti i dio su demokratske tradicije modernih društava. Ipak, država je odgovorna upravljati sustavom visokog obrazovanja u skladu sa načelom dobrog gospodara, ali pri tome osigurajući dostupnost visokog obrazovanja što širem krugu osoba kako u prostornom tako i u financijskom smislu.²¹

Svaki pojedinac ima pravo na obrazovanje, koje spada u temeljna ljudska prava, ali se u raspravi o pravu na obrazovanje rijetko govori o ljudskom pravu na visoko obrazovanje.

U normativnim definicijama ljudskog prava na visoko obrazovanje (u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i u Povelji temeljnih prava Europske unije) najčešće se naglašava kako visoko obrazovanje mora biti dostupno svima na temelju „sposobnosti“. Hrvatska je ovu definiciju prava na visoko obrazovanje uključila u Ustav Republike Hrvatske, te se u članku 65. navodi da je svakomu „dostupno, pod jednakim uvjetima, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje u skladu s njegovim sposobnostima“.

Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju sadrži odredbu po kojoj sva visoka učilišta moraju osigurati upis na „način koji jamči ravnopravnost svih pristupnika bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, društveni položaj, invalidnost, seksualnu orijentaciju i dob.“ (čl. 77).

Iako u Hrvatskoj ne postoje kršenja ljudskih prava koji se sastoje od direktnih zabrana upisa na visoka učilišta na temelju rase, spola, ili drugih obilježja, to još uvijek ne znači da je Hrvatska zemlja u kojoj se ne krši ljudsko pravo na visoko obrazovanje. Činjenica je da može postojati cijeli sustav prepreka koji onemogućava jednak pristup visokom obrazovanju određenim društvenim skupinama. Prema tome, rasprava o poštivanju ljudskog prava na visoko obrazovanje nije manje relevantna u razvijenim zemljama u kojima ne postoji direktno zakonsko kršenje istog. Upravo su u Europskoj uniji i SAD-u načela „pravednosti u obrazovanju“ (*equity in education*) i „proširivanje pristupa“

---

²¹ Babić, Zdenko, Matković, Teo, Šošić, Vedran: Strukturne promjene visokog obrazovanja ishodi na tržištu rada, 2006., str. 59.

marginaliziranim društvenim skupinama (*widening participation*), postala ključna pitanja zadnjih godina.

Jedan od alata koji nam omogućuju jednostavnu provjeru stanja prava na obrazovanje u praksi je takozvana „shema 4A“ prof. Katarine Tomaševski, prve izaslanice Ujedinjenih naroda za pravo na obrazovanje. Prof. Tomaševski razvila je teorijski okvir u kojem definira pravo na obrazovanje kao pravo koje sadrži četiri osnovne dimenzije:

1. Availability (raspoloživost): postoji li dovoljan broj adekvatno opremljenih obrazovnih ustanova i jesu li regionalno distribuirane?
2. Accessibility (pristupačnost): jesu li te ustanove fizički i ekonomski dostupne, odnosno je li pristup jednak za sve društvene skupine?
3. Acceptability (prihvatljivost): omogućuju li obrazovni programi kvalitetno obrazovanje, jesu li uvjeti studiranja u skladu sa minimalnim međunarodnim standardima?
4. Adaptability (prilagodljivost): je li sustav fleksibilan, odgovara li interesima učenika/studenta, roditelja, manjina, šire društvene zajednice i tržišta rada; da li se sustav adekvatno prilagođava osobama s invaliditetom, manjinama i drugim marginaliziranim skupinama?²²

Analizom tih dimenzija u određenom obrazovnom sustavu dobivamo opis stanja prava na obrazovanje u određenoj državi. Navedena „shema 4A“ uistinu je koristan alat, koji bi trebao služiti svakom učeniku, studentu, nastavniku, aktivistu i kreatoru obrazovne politike u budućim raspravama o reformi visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

Kako bi utvrdili stanje prava na visoko obrazovanje u Hrvatskoj, treba najprije provjeriti do koje mjere je Vlada uključila sva načela prava na obrazovanje u svoje zakone i javne politike.

Veliki broj mladih ljudi zbog svog materijalnoga stanja ne upisuje studij koji odgovara njihovim očekivanjima i sposobnostima, te se trebaju poduzeti mjere za osiguranje jednakih mogućnosti pristupa visokoškolskom obrazovanju za sve, uključujući stipendije

---

²² <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/ljudsko-pravo-na-visoko-obrazovanje-u-hrvatskoj/> (14.06.2014.)

za studente s nedovoljnim приходима. Nažalost brojni pokazatelji ukazuju na to da je poštivanje ljudskog prava na visoko obrazovanje u Hrvatskoj u praksi problematično.

Prva stručna diskusija o stanju prava na visoko obrazovanje u Hrvatskoj održana je krajem 2006. godine na simpoziju u organizaciji Instituta za razvoj obrazovanja. Govornici simpozija upozorili su na kršenja prava na visoko obrazovanje, posebno iz perspektive pristupačnosti, prilagodljivosti i prihvatljivosti visokog obrazovanja. Posebno su naglašeni sljedeći problemi (po shemi 4-A):

- nepostojanje kvalitetnog i sveobuhvatnog sustava stipendiranja ili kreditiranja studenata (pristupačnost)
- postojanje brojnih prepreka za osobe s invaliditetom: uz osnovni problem fizičke pristupačnosti zgrada i smještaja, nedostaju mjere za studente unutar samog sustava, uključujući adekvatni prijevoz ili pomoć pri radu (prilagodljivost)
- nedostatak pozitivnih mjera od strane države koje bi se ticale povećanja broja Roma u visokom obrazovanju (ima sveukupno 13 registriranih romskih studenata u Hrvatskoj) (pristupačnost; prilagodljivost)
- zatvorenost sustava obrazovanja po pitanjima prava žena i seksualnih manjina - ženski studiji kao integrirani model na sveučilištima još uvijek nisu prisutni, (prihvatljivost)

Navedeni problemi pokazuju da je u Hrvatskoj pitanje ljudskog prava na visoko obrazovanje aktualno iz više aspekata i da Hrvatska još mora poraditi na jednakoj dostupnosti visokog obrazovanja svim društvenim skupinama.

Jedna od karakteristika visokog obrazovanja u Hrvatskoj jest da mnoga hrvatska visoka učilišta idu u smjeru komercijalizacije putem uvođenja tržišnih elemenata, tj. školarine. Između 1991.-2004. godine, dramatično se reducirala praksa besplatnog visokog obrazovanja. U tom razdoblju ukupan broj studenata u sustavu povećao se za 82%, dok je broj studenata koji sami (su)financiraju svoj studij porastao za 814%. Sada oko 56,7% studenata plaća neku vrstu školarine.²³

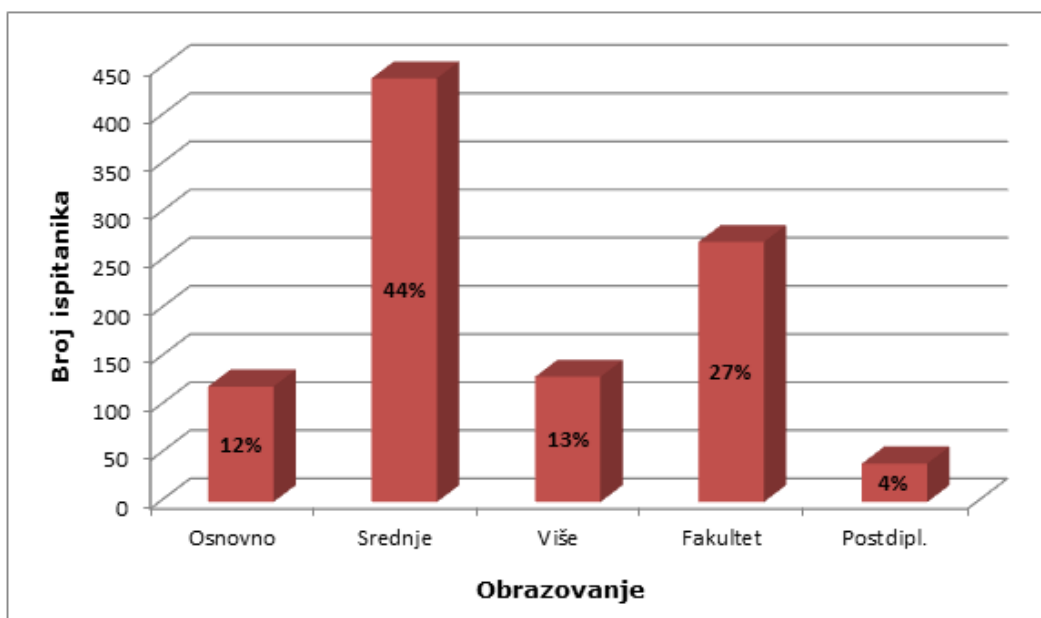
---

²³ <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/ljudsko-pravo-na-visoko-obrazovanje-u-hrvatskoj/> (14.06.2014.)

Najbolja praksa u zemljama OECD-a²⁴ pokazuje da čak i zemlje s najvišim školarinama mogu osigurati širok pristup visokom obrazovanju kad su školarine popraćene s učinkovitim mehanizmima financijske potpore dostupnima velikom dijelu studentske populacije (kredit koji jamči država i stipendije koje uzimaju u obzir prihod obitelji). Problem u Hrvatskoj jest taj da ne postoji kvalitetan sustav socijalnih stipendija niti sustav financijske potpore koji bi bio u stanju razmotriti stvarne troškove studija i financijski položaj studenata i njihovih obitelji. Trenutni sustav državnih stipendija u Hrvatskoj ne udovoljava stvarnim potrebama studenata (u 2008. godini, od ukupne studentske populacije koja iznosi 130.000 studenata, državnu stipendiju primilo je njih 2519, od kojih je 611 studenata primilo stipendiju u kategoriji redovnih studenata slabijeg imovinskog stanja).

Na slijedećem grafikonu može se vidjeti struktura obrazovanih u Republici Hrvatskoj po broju ispitanika.

Grafikon 3. Struktura obrazovanih u Republici Hrvatskoj

Izvor: http://www.link-elearning.com/linkdl/coursefiles/485/INTM_05_02.PNG, 2013. (15.06.2014.)

²⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

U skladu s grafikonom 3. može se zaključiti da najveći broj stanovništva u Republici Hrvatskoj ima srednju stručnu spremu (44%), a najmanji broj dokorate znanosti (4%).

Potvrda teze o manjkavosti hrvatskog sustava financijske potpore za studente potvrdili su eksperti iz Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Prema njihovom izvješću o stanju i reformi tercijarnog obrazovanja u Hrvatskoj „OECD Thematic Review Of Tertiary Education – Country Note: Croatia“ (2007.), postoje brojne nepravdnosti u sustavu financijske potpore za studente. Glavna kritika je da se stipendiranje najviše temelji na postignuću, koje se ostvaruje pri prijemnim ispitima, a ne na potrebi, koja se temelji na potrebama koje proizlaze iz prihoda obitelji. Rizik takve politike je da se prosječni studenti iz obitelji s nižim primanjima susreću s ozbiljnim financijskim preprekama pri pristupu i nastavljanju visokog obrazovanja.

Iz ove perspektive, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske (MZOŠ) poduzelo je prikladne mjere te je u 2007. godini pokrenulo proceduru o osnivanju Zaklade za potporu učeničkom i studentskom standardu. Međutim, iako je inicijativa mogla predstaviti bitan pomak u smjeru usklađivanja sustava financijske potpore studentima sa standardima drugih europskih zemalja, osnovna svrha te zaklade pokazuje da je inicijativa daleko od rješenja navedenih problema. Naime, prema MZOŠ-u „osnovni bi kriterij za stipendiranje trebala biti izvrsnost, a ne materijalni status studenata“. Fokus zaklade na nagrađivanju uspješnosti studenata pohvalan je utoliko što promiče meritokraciju pod istim preduvjetima, ali izostavlja načelo da bi visoko obrazovanje trebalo biti dostupno svima na temelju „sposobnosti“, a ne „izvrsnosti“.

Iako su načela jednakosti pristupa i pravednosti u visokom obrazovanju postala integralan dio relevantnih zakona i vladinih programa u Hrvatskoj, rijetko se o njima govori u raspravama o reformi visokog obrazovanja ili u kontekstu obrazovne politike u Hrvatskoj. Rasprave se uvijek fokusiraju na druge prioritete: provedba Bolonjskog procesa, integracija Sveučilišta u Zagrebu, osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju, mobilnost studenata i nastavnika, itd.²⁵

---

²⁵ <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/ljudsko-pravo-na-visoko-obrazovanje-u-hrvatskoj/> (14.06.2014.)

Opasnost na koju treba upozoriti jest da bi pravednost i, u širem smislu, ljudsko pravo na visoko obrazovanje mogli postati „luksuz“, tj. nešto što se može riješiti kasnije, tek kada su ostali prioriteti i reforme u potpunosti provedeni. U tom slučaju, visoko obrazovanje će ostati privilegij određenih društvenih skupina, što predstavlja ne samo primjer kršenja prava marginaliziranih skupina, nego to ograničenje samo po sebi stvara nove skupine društveno isključenih pojedinaca i skupina.

Kako bi se otklonili navedeni problemi, potrebno je aktivno bavljenje javnom politikom prava na visoko obrazovanje na način koji će uključivati provođenje istraživanja za utvrđivanje stanja prava na visoko obrazovanje i za evaluaciju efikasnosti trenutnih javnih politika, konzultacije i rasprave s predstavnicima akademske zajednice i sa stručnjacima iz različitih interesnih skupina civilnog društva, te identificiranje i definiranje adekvatnih mjera i politika za rješavanje problema.

3.4. AGENCIJA ZA ZNANOST I VISOKO OBRAZOVANJE (AZVO)

Zakon iz 2003. naložio je osnivanje Agencije za znanost i visoko kao „specijalizirane ustanove koju uredbom osniva Vlada Republike Hrvatske radi provođenja stručnih poslova pri vrednovanju znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja te obavljanja poslova vezanih uz priznavanje diploma i kvalifikacija”. Kasnijim izmjenama zakona iz 2004. godine način osnivanja i uloga Agencije izmijenjeni su u ponekim potankostima. Rok za osnivanje pomaknut je na kraj 2004. dok je za početak rada određen ožujak 2005. godine.

Obim stručnih poslova koje bi Agencija trebala obavljati vrlo je velik uz one vezane uz postupke vrednovanja nacionalne znanstvene mreže i znanstvenih organizacija, odnosno visokih učilišta te znanstvenih projekata i programa te studijskih programa. Agencija ima i zadaću, na nacionalnoj razini, prikupljati i obrađivati podatke vezane uz sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja, tj. biti referalna točka u odgovarajućem europskom sustavu (European Network of Information Centers – ENIC) na kojem se osnivaju mnoge integrativne značajke Europskog visokoobrazovnog prostora, posebno mobilnost studenata

i istraživača-nastavnika, sustav priznavanja istovrijednosti kvalifikacija i stupnjeva visokog obrazovanja.²⁶

Dok je donedavno Agencija obavljala postupak priznavanja i stručnog i akademskog priznavanja stranih kvalifikacija, u skladu s izmjenama Zakona od prosinca 2006., Agencija provodi isključivo postupke priznavanja inozemnih obrazovnih kvalifikacija namijenjenih tržištu rada u najširem smislu.

Za postupke akademskog priznavanja radi daljnjeg obrazovanja odgovorna su sama visoka učilišta na kojima pristupnici žele nastaviti studije ili znanstvena istraživanja.

Posebno važnu ulogu Agencija ima u okviru nacionalnog sustava osiguranja kvalitete. Sukladno pravilniku koji donosi ministar, na prijedlog Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje, Agencija, između ostalog, provodi osnivanje „nacionalne mreže za osiguranje kvalitete visokog obrazovanja, uključene u europsku mrežu za osiguranje kvalitete”.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje, dakle, ima organizacijsku i logističku ulogu središnje točke obzirom na brojne institucijske čvorove odgovorne za osiguranje kvalitete u nacionalnoj mreži te je nadalje jednako tako poveznica između ove mreže i šire mreže nacionalnih sustava unutar europskog visokoobrazovnog prostora. Štoviše, Agencija obavlja i stručne poslove u postupku vrednovanja nacionalnog sustava, što pretpostavlja provedbu vrednovanja pojedinih institucijskih čvorova na način analogan onom utvrđenom za vrednovanje samih institucija.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje je jedina nacionalna agencija zadužena za vanjsko vrednovanje kvalitete visokih učilišta, studijskih programa i znanstvenih organizacija.²⁷

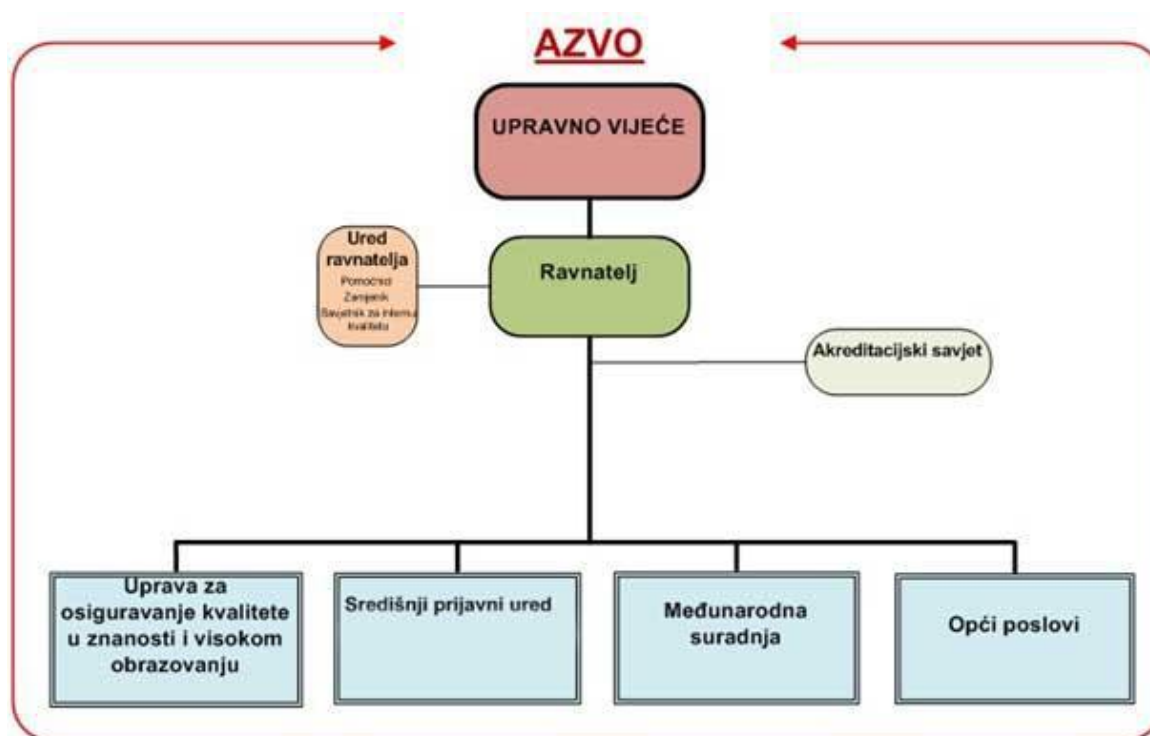
---

²⁶ Bjeliš, Aleksa: op. cit., str. 38.

²⁷ Samoanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2010., str. 22.

Slijedi shematski prikaz organizacijske strukture Agencije za znanost i visoko obrazovanje.

Shema 3. Organizacijska shema AZVO-a

Izvor: Samoanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2010. (14.06.2014.)

Organizacijska shema prikazana Agencije se sastoji od Upravnog vijeća, ravnatelja, uprave za osiguranje kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, središnjeg prijavnog ureda, međunarodne suradnje, i općih poslova.

Agencija se zasad u potpunosti financira iz državnog proračuna te koristi sredstva pretprijetnih fondova EU-a. Prema Statutu ima mogućnost ostvarivanja vlastitih prihoda. Trenutno Agencija naplaćuje provođenje postupka stručnog priznavanja stranih visokoobrazovnih kvalifikacija (mišljenja, preporuke i odluke koje se izdaju tijekom postupka).²⁸

Uloga Agencije je da u suradnji s konzultantima CARDS 2003 (Nacionalni program) projekta, organizira seminare na kojima će pružiti svu potrebnu pomoć visokoobrazovnim

²⁸ Ibidem

institucijama u izgradnji sustava osiguranja kvalitete, dakle da zajedno s akademskom zajednicom dođe do najboljih rješenja osiguranja kvalitete.

Uloga Agencije je pored već navedenog i:

- vanjsko osiguranje kvalitete visokog obrazovanja, uključujući osmišljanje metoda, postupaka, standarda i kriterija, kao i stvarno provođenje vrednovanja (evaluacija / akreditacija / revizija/audit) sa završnim izvješćem i odlukom (akreditacije ili revizije) o ostvarenoj kvaliteti,
- savjet i pomoć ustanovama visokog obrazovanja u pitanjima kvalitete,
- pružanje informacija o kvaliteti visokog obrazovanja i akademskoj mobilnosti svim partnerima i javnosti, uključujući redovne disciplinarne ili sektorske analize,
- praćenje međunarodnog razvoja; međunarodno umrežavanje/povezivanje, priprema radova za raspravu; prijedlozi razvojnih politika.²⁹

Agencija za znanost i visoko obrazovanje tijekom svog postojanja aktivno je sudjelovala u čitavom nizu zadataka s ciljem provedbi promjena i reformi na području osiguranja kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju. Jedan je od zadataka Agencije za znanost i visoko obrazovanje pomoći dionicima u sustavu da shvate važnost osiguranja kvalitete i dokažu vlastitu sposobnost za promjene.

3.5. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U OSIJEKU

Sustav za osiguranje i unapređenje kvalitete Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku strukturiran je kroz nekoliko elemenata. To su Odbor za osiguranje i unapređenje kvalitete unutar Sveučilišta koji je podređen Senatu i rektoru, Služba za osiguranje i unapređenje kvalitete na Sveučilištu i Povjerenstvo za osiguranje i unapređenje kvalitete po sastavnicama koji su podređeni Odboru. Ovako definiran sustav određen je u okruženju i odnosom s Agencijom za znanost i visoko obrazovanje i korisnicima sustava tj. studentima, nastavnicima, upravom, te službama.

---

²⁹ Havranek, Jasmina: op. cit., str. 78.

Dokumenti na kojima se temelji sustav osiguranja i unapređenja kvalitete visokog obrazovanja na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku su Statut Sveučilišta, Odluka Rektorice o osnivanju Odbora za unapređivanje i osiguranje kvalitete visokog obrazovanja na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Pravilnik o ustroju i djelovanju sustava za osiguranje kvalitete na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Odbor za kvalitetu prati i nadzire sustav osiguranja i unapređenja kvalitete na Sveučilištu, te koordinira rad povjerenstava za kvalitetu na sastavnicama Sveučilišta. Odbor jednom godišnje podnosi Senatu Sveučilišta „Izvešće o radu i učinkovitosti svih ustrojbenih jedinica sustava za osiguranje kvalitete na Sveučilištu”.

Služba za kvalitetu u svom radu surađuje sa svim ustrojbenim jedinicama Sveučilišta koje vodi, usklađuje poslove ustroja, izvedbe i razvoja studija na Sveučilištu, dok povjerenstvo znanstveno-nastavne sastavnice organizira, koordinira i provodi postupke vrednovanja i razvija unutarnje mehanizme osiguranja, unapređenja i promicanja kvalitete na razini znanstveno-nastavne sastavnice Sveučilišta.³⁰

Uvođenjem sustava za osiguranje i unapređenje kvalitete na cijelom je osječkom Sveučilištu i njegovim sastavnicama definirana strategija, struktura i dokumentacija sustava te akcijski plan. Akcijskim planom su točno određeni sadržaj, termini i nositelji aktivnosti koje se trebaju kontinuirano provoditi u okviru dinamičkog ciklusa kvalitete. Sve navedeno nalazi se na jednom mjestu u publikaciji „Vodič kroz sustav osiguranja i unapređenja kvalitete na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku”. Uspostava institucijskih mehanizama za unapređenje kvalitete na osječkom Sveučilištu inaugurirala je dinamički ciklus kvalitete na Sveučilištu.

Sustav za osiguranje kvalitete služi uspostavljanju načela, kriterija i metoda u održanju i unapređivanju kvalitete visokoga obrazovanja i znanstvenoga rada, kao i u stručnim i

---

³⁰ Lončar-Vicković, S.: Kvaliteta u visokom obrazovanju, Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007.. str. 123.

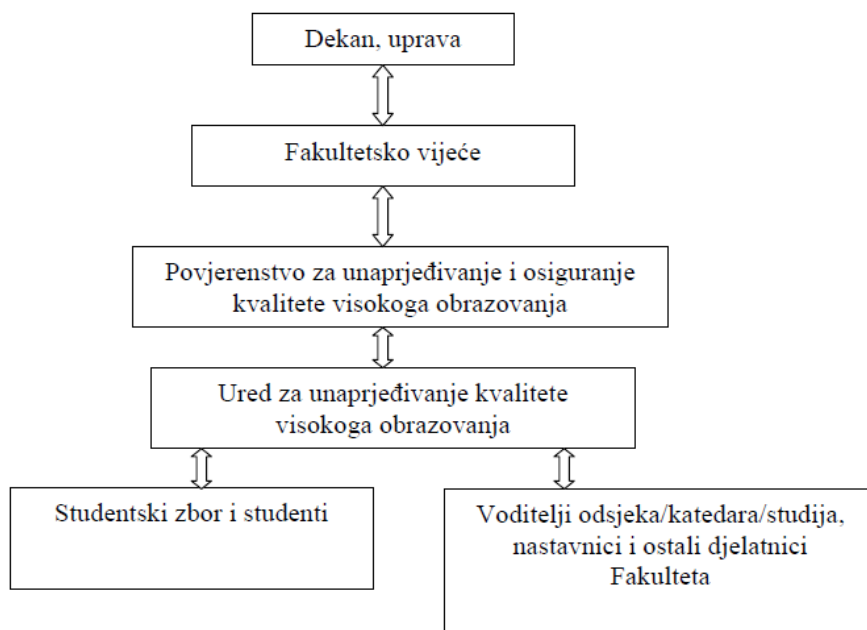
administrativnim poslovima na Fakultetu. Cilj sustava je izgradnja mehanizama i postupaka u procesima upravljanja, praćenja, nadziranja i vrednovanja kvalitete djelatnosti i usluga Fakulteta. Svrha sustava je razvijanje „kulture kvalitete“ sudjelovanjem i odgovornosti svih sudionika akademske zajednice u ostvarivanju zajedničkih vrijednosti i ciljeva, definiranih poslanjem Fakulteta.

Ostvarenje navedenoga cilja provodi se unutarnjim sustavom osiguranja kvalitete, stalnim poticanjem usavršavanja zaposlenika i studenata, osiguranjem kvalitetne radne okoline i poboljšavanja uvjeta rada, suradnjom s vanjskim dionicima i društvenom zajednicom u cjelini te primjenom i uvažavanjem temeljnih društvenih vrijednosti prema etičkim načelima. Kako bi se ovo ostvarilo, povjerenstva različitih fakulteta izrađuju godišnji i dugoročni plan aktivnosti, te imaju obvezu podnositi godišnje izvješće o svom djelovanju Fakultetskom vijeću i Odboru za unapređivanje i osiguranje kvalitete visokog obrazovanja Sveučilišta.

Sustav za osiguranje kvalitete putem dogovorenih postupaka i utvrđenih kriterija provodi procese praćenja i vrednovanja kvalitete, koji mogu biti usmjereni na sveobuhvatno unutarnje vrednovanje kvalitete rada ustanove ili ocjenjivanje kvalitete ciljanih područja obrazovnoga i znanstveno-istraživačkoga rada, kao i ostalih aktivnosti visokoga učilišta.

Slijedećom shemom prikazan je sustav za unutarnje osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkog rada na principu Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Shema 4. Shema sustava za unutarnje osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku

Izvor: Badurina, B. et al.; Priručnik za osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Osijek, 2011.

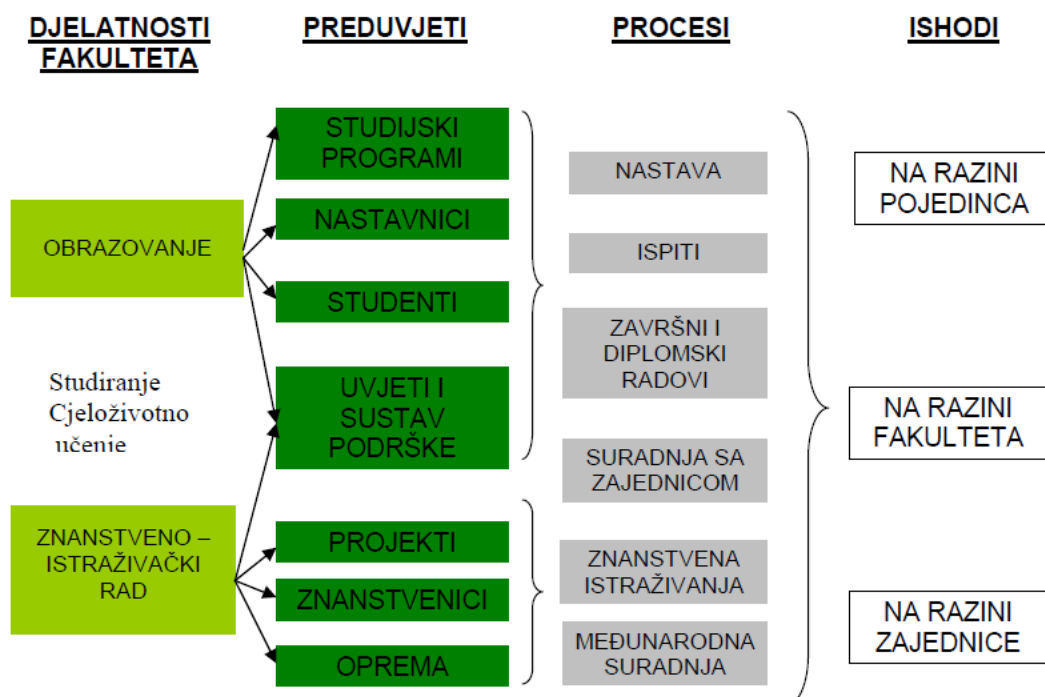
Shema sustava se sastoji od dekana, fakultetskog Vijeća, povjerenstva za unapređivanje i osiguranje kvalitete visokog obrazovanja, ureda za unapređivanje kvalitete visokog obrazovanja, studentskog zbora, studenata, te voditelja, nastavnika i ostalih djelatnika.

Proces praćenja i osiguranja kvalitete sastoji se od nekoliko razvojnih stupnjeva koji se ciklički izmjenjuju. Proces započinje planiranjem načina kojima će se ostvariti ishodi predviđeni poslanjem, politikom i strateškim ciljevima ustanove. Pri tom se uzimaju u obzir financijska sredstva, kadrovske mogućnosti, prostor i oprema kojima ustanova raspolaže. Tijekom i nakon provedbe isplaniranih koraka, slijedi vrednovanje kojim se utvrđuje u kojoj se mjeri podudaraju planirani i postignuti ishodi. Analiza rezultata procesa vrednovanja ukazat će na slabe i na jake točke u funkcioniranju ustanove. Nakon analize

slijedi utvrđivanje onih područja djelovanja ustanove koji se trebaju poboljšati. Iz te se točke ponovno kreće u novi ciklus koji započinje planiranjem novih načina dostizanja zacrtanih ishoda i ciljeva koje ustanova ima pred sobom.

Područja i razine vrednovanja kvalitete vide se u slijedećem prikazu.

Shema 5. Područja i razine vrednovanja kvalitete

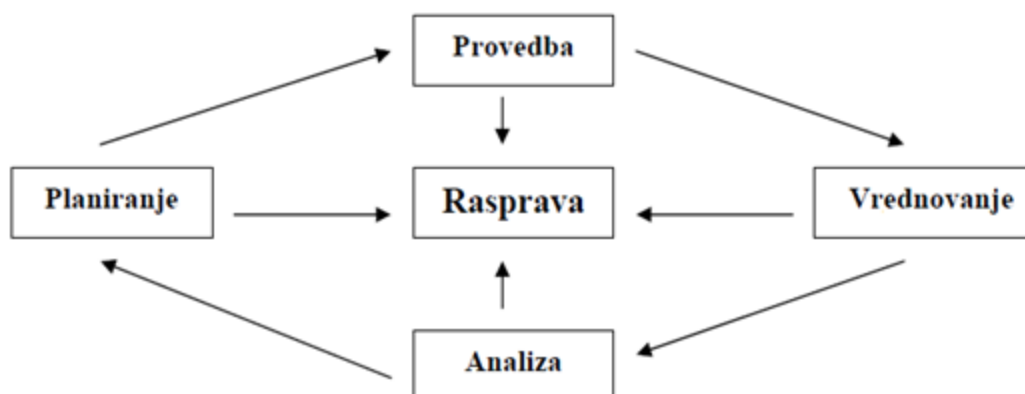

Izvor: Badurina, B. et al.; Priručnik za osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Osijek, 2011.

Na shemi 5. prikazane su djelatnosti fakulteta, preduvjeti za ostvarenje cilja, obrazovanja, te razine ishoda (ishodi na razini pojedinca, na razini fakulteta i na razini zajednice).

Područja i razine vrednovanja kvalitete mogu se prikazati na slijedeći način:

Shema 6. Ciklički model procesa praćenja i osiguranja kvalitete

Izvor: Badurina, B. et al.; Priručnik za osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Osijek, 2011.

Na shemi 6. može se vidjeti kako se od planiranja vrednovanja kvalitete, preko provedbe, vrednovanja, rasprave i analize dođe ponovno na ishodišnu točku.

Pravilnikom o ustroju i djelovanju sustava za osiguranje kvalitete na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, koji je usvojen odlukom Senata 29. rujna 2006., utvrđen je organizacijski ustroj sustava osiguranja kvalitete Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Organizacijski ustroj čine Odbor za unapređivanje i osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja na Sveučilištu, Sveučilišni centar za unaprijeđenje i osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja, uredi za osiguranje kvalitete na znanstveno-nastavnim sastavnicama i povjerenstva za unapređivanje i osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja na znanstveno-nastavnim sastavnicama Sveučilišta.³¹

³¹ Izvor: Badurina, B. et al.: Priručnik za osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Osijek, 2011., str. 10.

3.6. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U RIJECI

Organizacija sustava za kvalitetu na Sveučilištu u Rijeci uređena je Pravilnikom o kvaliteti. Ustrojbene jedinice predviđene u tom pravilniku su Odbor za kvalitetu Sveučilišta, Centar za unaprjeđenje kvalitete Sveučilišta i odbori za upravljanje i unaprjeđenje kvalitete na sastavnicama Sveučilišta. Pravilnik definira još i područja vrednovanja, javnost, sastav jedinica te njihovu nadležnost i učinkovitost.

Sveučilište i njegove sastavnice moraju imati strategiju razvoja i odgovarajuće postupke za osiguranje i unaprjeđenje kvalitete i standarda svojih programa i kvalifikacija. Također se trebaju jasno opredijeliti ka razvoju kulture koja prepoznaje važnost kvalitete i osiguranja kvalitete. Strategija razvoja i postupci implementacije trebaju imati formalan status i biti javno dostupni te predviđati aktivnu ulogu studenata i drugih partnera.

Sveučilište i njegove sastavnice moraju imati definiranu misiju, viziju i strategiju razvoja za određeno plansko razdoblje. Misijom se definira osnovna svrha djelovanja (zadatak) Sveučilišta/sastavnice ili njezinog dijela. Strategija je način postizanja i ostvarivanja misije i vizije primjenom svih raspoloživih resursa. Strategijom se određuju razvojni ciljevi i zadaci te izvode akcijski planovi koji definiraju postupke za njihovu provedbu u određenom vremenskom razdoblju.

Sveučilište u Rijeci ima unaprijed usvojenu Strategiju, u kojoj je definirana misija i vizija Sveučilišta te strategija za razna područja, odnosno djelatnosti, gdje se ubrajaju studenti i studiji, znanstveni rad i inovacije, kapaciteti (ljudski, financijski i materijalni resursi), povezanost sa zajednicom i gospodarstvom te usklađivanje s potrebama zajednice i integriranost u Europsku uniju, otvorenost prema svijetu i mobilnosti.

Sastavnice Sveučilišta donose svoje planove provedbe ili strategije u skladu sa Strategijom Sveučilišta. Najmanje jednom godišnje sastavnice daju izvješće o provedbi Strategije u protekloj godini (Sveučilišta u Rijeci i vlastite).

U izvješću o provedbi Strategije se definira stupanj ostvarivanja zadataka Strategije, obrazlažu poduzete aktivnosti i definiraju postupci za efikasnije ispunjavanje postavljenih zadataka.³²

Razni su primjeri dobre prakse. Sastavnice definiraju strategiju na temelju Strategije Sveučilišta uvažavajući vlastite specifičnosti analizirane i utvrđene, primjerice, SWOT analizom. Na sastavnici postoji odgovorna osoba i povjerenstvo za izradu izvješća o provedbi strategije. Izvješće o provedbi strategije i plan aktivnosti za unapređivanje kvalitete usvaja se na tematskim vijećima sastavnice. Predstavници studenata sudjeluju u radu svih tijela sastavnice koja se bave praćenjem i unapređivanjem kvalitete. Postoji godišnji plan rada Odbora za kvalitetu na sastavnici kao i godišnje izvješće o radu istog. Usvojen je sustav upravljanja kvalitetom prema normi ISO 9001 za stručno-administrativne djelatnosti (referada za studentske poslove, knjižnica, stručne službe i dr.). Sastavnica mora imati formalno ustrojen sustav za osiguranje kvalitete čiji je ustroj i djelovanje usklađeno s važećom regulativom, propisanim mjerilima, načelima i kriterijima vrednovanja učinkovitosti znanstveno-nastavnih sastavnica i studijskih programa. U sustavu vrednovanja uvažavaju se posebnosti pojedinih područja znanosti, umjetnosti i visokog obrazovanja.

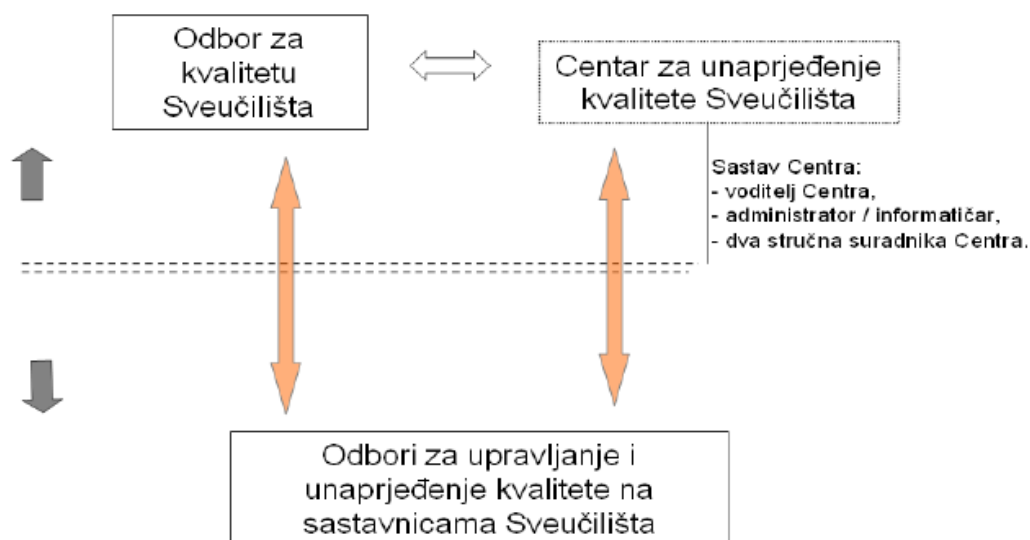
Formalno razvijen sustav osiguranja kvalitete na sastavnici podrazumijeva usvojen institucijski akt o osiguranju kvalitete (Pravilnik) kojim mora biti definirano područje vrednovanja te ustroj i djelovanje jedinica za osiguranje kvalitete. Mora biti ustrojena i funkcionalnu jedinicu za osiguranje kvalitete. Stoga se stvara i priručnik za osiguranje kvalitete i drugu primjenjivu dokumentaciju potrebnu za provedbu osiguranja i unapređivanja kvalitete na sastavnici (pravilnici, obrasci za evaluaciju, samovrednovanje, SWOT analizu, postupci unapređivanja kvalitete,...). Uobičajena praksa je naposljetku provedba interne prosudbe učinkovitosti institucijskog sustava osiguranja kvalitete u cilju kontinuiranog unapređivanja sustava.

Na slijedećem prikazu može se vidjeti organizacija sustava za osiguranje kvalitete Sveučilišta u Rijeci.

---

³² Bajšanski, M. et al.: Kvaliteta studiranja na Sveučilištu u Rijeci, 2012., str. 11.

Shema 7. Organizacija sustava za osiguranje kvalitete Sveučilišta u Rijeci

Izvor: Bajšanski, M. et al.: Kvaliteta studiranja na Sveučilištu u Rijeci, 2012.

Organizacijska struktura sustava za osiguranje kvalitete Sveučilišta u Rijeci sastoji se od Odbora za kvalitetu Sveučilišta, Centra za unaprjeđenje kvalitete Sveučilišta, te Odbora za upravljanje i unaprjeđenje kvalitete na sastavnicama Sveučilišta. Samovrednovanje znanstveno-nastavnih sastavnica Sveučilišta u Rijeci provodi se u prvom tromjesečju svake kalendarske godine.

Odbor za kvalitetu Sveučilišta u Rijeci tijekom prosinca pokreće postupak samovrednovanja znanstveno-nastavnih sastavnica Sveučilišta u Rijeci te provodi pregled i nadopunu obrasca za samovrednovanje. Služba za unaprjeđenje kvalitete tijekom siječnja dostavlja znanstveno-nastavnim sastavnicama Sveučilišta upitnik za samovrednovanje. Uprava sastavnice u suradnji s Odborom za osiguranje i unaprjeđenje kvalitete sastavnice ispunjava upitnik za samovrednovanje vodeći računa o navođenju dodatnih informacija koje upućuju na dokaze postupanja prema indikatorima navedenim u upitniku (pojašnjenja, poveznice na mrežne stranice, dokumente u prilogu i sl.).

Znanstveno-nastavna sastavnica ispunjeni upitnik usvaja na vijeću te tijekom veljače u elektronskom obliku dostavlja Odboru za kvalitetu.

Na temelju analize podataka dobivenim upitnikom za samovrednovanje Odbor za kvalitetu tijekom ožujka izrađuje izvješće koje sadrži zapažanja i zaključke o stupnju učinkovitosti i razvijenosti sustava kvalitete na znanstveno-nastavnim sastavnicama, njegovu usklađenost s indikatorima Priručnika za kvalitetu studiranja UNIRI te preporuke za poboljšanje sustava.

Odbor za kvalitetu s rezultatima izvješća upoznaje Stručno vijeće Centra za studije te izvješće dostavlja Senatu na usvajanje. Usvojeno izvješće dostavlja se znanstveno-nastavnim sastavnicama Sveučilišta u Rijeci. Sažetak izvješća s rezultatima samovrednovanja znanstveno-nastavnih sastavnica javno se objavljuje na mrežnim stranicama Sveučilišta u Rijeci.³³

3.7. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U SPLITU

Institucionalni razvoj sustava kvalitete na Sveučilištu u Splitu započeo je 11. rujna 2008. kada su osnovani Centar za unapređenje kvalitete (na razini Sveučilišta) i Odbori za unapređenje kvalitete (na razini sastavnica). Prvi Pravilnik o Centru i Odborima za unapređenje kvalitete Sveučilišta u Splitu je usvojen na 27. sjednici Senata Sveučilišta u Splitu dana 11. rujna 2008. godine u kojem je definirana misija, vizija, strategija, ciljevi i područje vrednovanja Centra i Odbora, dok su dana 24. srpnja 2009. godine na 35. sjednici Senata donesene izmjene i dopune Pravilnika te je usvojen njegov pročišćeni tekst. Senat Sveučilišta u Splitu na svojoj 71. sjednici održanoj dana 21. svibnja 2012. godine je donio Pravilnik o ustroju i ulozi sustava upravljanja kvalitetom Sveučilišta u Splitu.

Jedinstvena sveučilišna studentska anketa na Sveučilištu u Splitu, kao jedan od važnih elemenata sustava osiguranja kvalitete nastave, počela se provoditi akademske godine 2008./09. u skladu s Pravilnikom o postupku vrednovanja kvalitete nastavnika i nastave od strane studenata od 27. listopada 2008. Na prijedlog Centra za unapređenje kvalitete Sveučilišta u Splitu, Senat je na svojoj 90. sjednici održanoj 19. prosinca 2013. usvojio novi Pravilnik o postupku studentskog vrednovanja nastavnog rada na Sveučilištu u Splitu, te novi anketni upitnik. Anketa obuhvaća pitanja o kvaliteti nastavnika (suradnika) i pitanja

---

³³ Ibidem, str. 14.

važna za procjenu kvalitete nastave na pojedinom predmetu. Anketa je anonimna i dobrovoljna, a za vrijeme provodenja ankete nastavnik/suradnik nije prisutan u dvorani. Anketa se provodi ispunjavanjem anketnih listića. Odaziv studenata na anketu raste svake akademske godine.

Važno je naglasiti da studentsku anketu treba promatrati kao dio integralnoga procesa vrednovanja nastave. Vrednovanje koje provode studenti samo je jedan od aspekata sveukupnoga vrednovanja nastavnika i suradnika koji uključuje vrednovanje cjelokupne nastavne, znanstveno-istraživačke, umjetničke i stručne djelatnosti.³⁴

Sustav osiguranja kvalitete Sveučilišta predstavlja sveukupnost uspostave kvalitete u visokom obrazovanju s krajnjim ciljem integracije Sveučilišta u europski prostor visokog obrazovanja.

Ciljevi sustava osiguranja kvalitete su stvaranje sustava za upravljanje kvalitetom jedan je od ciljeva osiguranja kvalitete obrazovanja. Ono se postiže putem pokretanja i koordiniranja inicijativa i provedbe programa stalnog unapređivanja kvalitete, utvrđivanja pokazatelja, standarda i kriterija za unapređivanje kvalitete, osiguranja interne prosudbe kao pretpostavke upravljanja kvalitetom, poticanja i organiziranja stručnog usavršavanja unutarnjih korisnika sustava te osiguranja povratne informacije od korisnika i usmjeravanje njihovih sugestija prijedloga i kritika.

Posebno je važan i razvoj mehanizama i ugradnja kulture unapređenja kvalitete kroz normativne akte te druge vidove djelovanja Sveučilišta, a posebno izrada Priručnika za kvalitetu Sveučilišta i sastavnica.

Strategija sustava osiguranja kvalitete je poticanje redovitih rasprava o kvaliteti i širenje kulture kvalitete unutar akademske i šire zajednice. Ulaže se u razvoj, organizaciju i provođenje vrednovanja i samovrednovanja potrebnih za istraživanje različitih vidova kvalitete visokog obrazovanja, znanstvenog i stručnog rada, potiče se stalno prikupljanje informacija od studenata i nastavnog osoblja i osigura djelovanje na temelju tih informacija. Nužno je definirati standarde kvalitete, razvoj vlastitih mehanizama za

---

³⁴ Priručnik osiguranja kvalitete Sveučilišta u Splitu, Split, 2012., str. 4.

unapređenje kvalitete, razmjenu primjera dobre prakse među sastavnicama Sveučilišta, kako bi se osigurao napredak nastavnog, znanstvenog, umjetničkog, stručnog i administrativnog osoblja.³⁵

Pravilnik o ustroju i ulozi sustava upravljanja kvalitetom Sveučilišta u Splitu (od 21. svibnja 2012.) uređuje osnovna pitanja u svezi ustroja i djelovanja tijela koja se nalaze u okviru sustava za upravljanje kvalitetom. Kvalitetu osiguraju Odbori za unapređenje kvalitete koji se ustrojavanju na razini sastavnica i studija kojima je nositelj neposredno Sveučilište te druga relevantna tijela.

Sustav osiguranja i unapređivanja kvalitete na Sveučilištu provode sljedeća tijela:

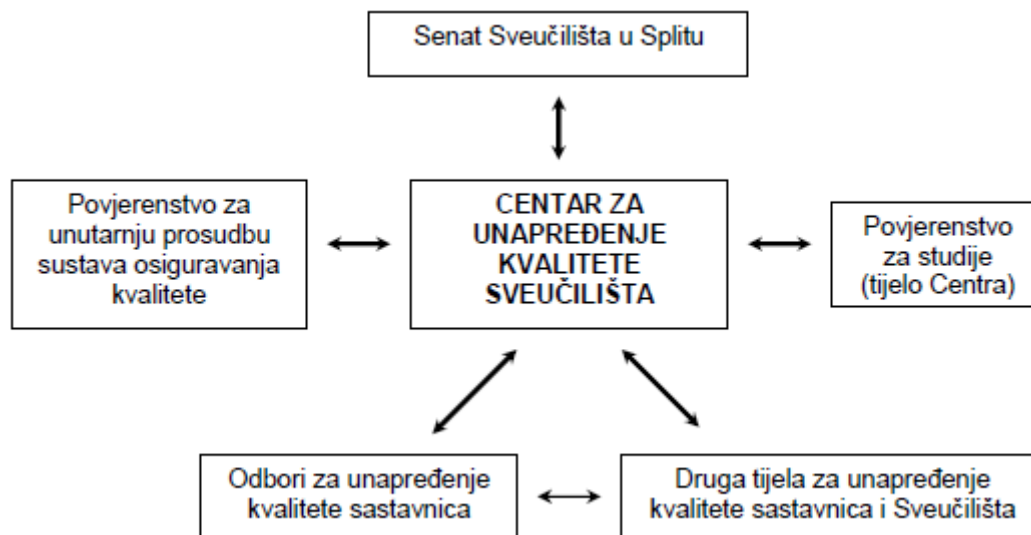
- Centar za unapređenje kvalitete (vijeće Centra, voditelj i druga tijela),
- Odbori za unapređenje kvalitete (na sastavnicama Sveučilišta),
- Povjerenstvo za studije (tijelo Centra),
- Povjerenstvo za unutarnju prosudbu sustava osiguranja kvalitete (tijelo koje imenuje Senat),
- Ostala relevantna tijela unapređivanja kvalitete na Sveučilištu i sastavnicama.

---

³⁵ Ibidem, str. 6.

Na slijedećoj shemi vidi se prikaz ustroja sustava osiguranja i unapređivanja Kvalitete Sveučilišta u Splitu.

Shema 8. Shema ustroja sustava osiguranja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Splitu

Izvor: Priručnik osiguranja kvalitete Sveučilišta u Splitu, Split, 2012. str.5.

Shema ustroja sustava osiguravanja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Splitu sastoji se od Centra za unapređenje kvalitete uz podršku Senata Sveučilišta u Splitu, Povjerenstva za studije, Povjerenstva za unutarnju prosudbu sustava osiguranja kvalitete, Odbora za unapređenje kvalitete sastavnica, te drugih tijela za unapređenje kvalitete sastavnica i Sveučilišta.

3.8. SUSTAV OSIGURANJA KVALITETE OBRAZOVANJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Osiguranje kvalitete u sva tri aspekta misije Sveučilišta u Zagrebu (obrazovanje, istraživanje, transfer znanja) i u 11 područja djelovanja je odgovornost Sveučilišta i brigu o njoj treba provoditi na svakom mjestu rada i području djelovanja. Sustav osiguranja kvalitete treba biti uspostavljen temeljem odgovarajućih dokumenata kao što su pravilnici i priručnici, primjenom standarda i/ili dobre prakse.³⁶

³⁶ <http://www.unizg.hr/kvaliteta/> (24.06.2014.)

Za održive postupke osiguranja kvalitete uspostavljena je prikladna organizacijska struktura u kojoj središnje mjesto zauzima centralna jedinica za osiguranje kvalitete koja se sastoji od Odbora za upravljanje kvalitetom, pripadnih radnih skupina i povjerenstva koja vode brigu o kvaliteti u različitim područjima rada te dobro ekipiranog Ureda za upravljanje kvalitetom koji daje logističku i administrativnu podršku radu spomenutih tijela, ali i utvrđenje provodi postupke na razini Sveučilišta i sastavnica. Za održive postupke osiguranja kvalitete treba se uspostaviti prikladna organizacijska struktura. međutim, svaki zaposlenik Sveučilišta i svaki student ima odgovornost za kvalitetu u kontekstu svojih profesionalnih ili studentskih obveza.

Sveučilište u Zagrebu kao osnovnu značajku sustava osiguranja kvalitete postavlja čuvanje akademskih vrijednosti Sveučilišta i postizanje akademskih standarda te u skladu s tim uspostavlja prikladan sustav osiguranja kvalitete.

Temeljna su načela uspostave sustava osiguranja kvalitete:

1. Uspostaviti način rada i standarde koji će voditi prema unapređenju kvalitete nastavnog, istraživačkog i umjetničkog rada kao i unapređenju djelatnosti koje pridonose razvoju gospodarstva i društva u skladu sa strateškim razvojnim ciljevima Sveučilišta u zagrebu i njegovih sastavnica.
2. Izvoditi aktivnosti sustava osiguranja kvalitete u skladu sa strateškim dokumentima Sveučilišta, pravnom regulativom u Republici Hrvatskoj, ESG standardima te kriterijima za vanjska vrednovanja Agencije za znanost i visoko obrazovanje.
3. Razviti procese provedbe akademskih i administrativnih aktivnosti i provoditi ih na razvidan način.
4. Uspostaviti sustav praćenja indikatora unapređenja kvalitete kako bi se koristili u procesu donošenja odluka i strateškog planiranja.
5. Razvijati sustav u uskoj suradnji sa svim njegovim dionicima: studentima, poslodavcima, društvenom zajednicom na lokalnoj i nacionalnoj razini, nadležnim ministarstvom i nacionalnim agencijama.

Sustav osiguranja kvalitete pripada uobičajenim funkcijama Sveučilišta i dio je njegova svakodnevnog rada. Odgovornost za sustav osiguranja kvalitete u nadležnosti je Rektora i Senata, koji uz pomoć Odbora i Ureda za upravljanje kvalitetom nadziru uspostavu i

provedbu sustava za osiguranje kvalitete. Na provedbenoj razini sustavom za osiguranje kvalitete upravlja prorektor zadužen za to područje. Za sustav osiguranja kvalitete na sastavnicama odgovorni su dekan i vijeće sastavnice, a na provedbenoj razini sustavom upravlja povjerenstvo za upravljanje kvalitetom sastavnice.³⁷

---

³⁷ <http://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/osiguranje-kvalitete/> (24.06.2014.)

4. OSIGURANJE KVALITETE OBRAZOVANJA U EUROPI

U europskim državama još uvijek postoji šarolikost modela za osiguranje kvalitete koji su u primjeni; od evaluacije programa ili pojedinih predmeta, njihova ocjenjivanja, vrednovanja ili čak i akreditiranja do institucijskih evaluacija, provjere, vrednovanja ili akreditacije. Primjerice, Velika Britanija primjenjuje institucijske provjere i vrednovanje predmeta, Francuska institucijske evaluacije i akreditacije programa, a Finska institucijske provjere. Nizozemska i Njemačka provode akreditaciju programa i inspekcije.³⁸

Svrhu nacionalnog sustava za osiguranje kvalitete ipak određuje struktura i veličina visokoobrazovnog sustava, stupanj razvitka kulture kvalitete te političko i kulturno okruženje.

4.1. KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA U VELIKOJ BRITANJI

Mjerenje i unapređenje učinkovitosti javnog sektora zaokuplja Vladu Velike Britanije već polovicu stoljeća. No, posebna se pažnja pridaje tome u protekla dva desetljeća od kada se Velika Britanija počela sučeljavati sa sve većim zahtjevima za kvalitetnijim i boljim javnim uslugama, kao i otporom stanovništva spram većih poreznih obveza. Usporedno su s tim pritiscima dolazili i zahtjevi za većom efikasnošću javnog sektora. Tada je započela izrada pokazatelja uspješnosti.

Agencija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Velikoj Britaniji zove se „Quality Assurance Agency for Higher Education“.³⁹ Na službenim stranicama ministarstava i agencija mjerodavnih za visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji, neće se naići na referencu o Bolonjskom procesu. Slično je i ako se prelista službene vladine i sveučilišne dokumente koji donose strategije razvoja i ciljeve za budućnost - takav kratki pregled može stvoriti dojam da Bolonjski proces nije bitna tema britanske obrazovne politike.

---

³⁸ Lučin, Pero: op. cit., str. 8.

³⁹ Kermek, D.: Orehovački, T.; Bubaš, G.; Procjena i unapređenje kvalitete u e-obrazovanju, str. 171.

Velika Britanija već ima sustav utemeljen na dva glavna ciklusa, diplomskom i poslijediplomskom i vrlo je aktivna na području međunarodne sveučilišne suradnje. U tom smislu ispunjava jednu od osnovnih postavki Bologne. S druge strane, iako nacionalne vladine agencije potiču sveučilišta na uvođenje opisnog dodatka diplomi te bodovnog sustava ECTS, zasad to nije uobičajena praksa.

Što se tiče trajanja studija, mogući problem za britanska sveučilišta predstavlja činjenica da je najčešće trajanje magistarskog studija jedna godina, dok je praksa većine europskih zemalja da isti traje dvije godine.⁴⁰

Četiri glavna razloga za uvođenje upravljanja i planiranja koje se temelji na uspješnosti su:

1. povećanje učinkovitosti;
2. poboljšanje donošenja odluka u procesu planiranja;
3. povećanje transparentnosti i pouzdanosti; i
4. postizanje ušteda.⁴¹

Koristi su od ovakvog izvještavanja o namjerama i rezultatima neosporne, ali je potrebno dosta vremena za razvoj mjera i pokazatelja uspješnosti, a posebno da bi oni postali prihvaćeni i korišteni.

Pokazatelji uspješnosti u visokom obrazovanju Velike Britanije predstavljaju niz statističkih pokazatelja kojima je namjera ponuditi objektivno vrednovanje ustanova u obrazovanju.

Svrha pokazatelja uspješnosti u visokom obrazovanju Velike Britanije je:

1. pružiti pouzdane informacije o prirodi i učinkovitosti ustanova visokog obrazovanja;
2. omogućiti usporedbe između pojedinih ustanova, gdje je to moguće;
3. omogućiti ustanovama da same mjere svoju uspješnost;
4. uputiti na razvoj unutarnjih politika;
5. doprinijeti odgovornosti visokoobrazovnih ustanova prema javnosti.

---

⁴⁰ Dolenc, D.: Bolonjski proces – put do europske diplome; Prilog o reformi sustava visokog obrazovanja, str. 1.

⁴¹ Vašiček, V., Budimir, V., Letinić, S.: Pokazatelji uspješnosti u visokom obrazovanju; Privredna kretanja i ekonomska politika, 110/2007., str. 65.

Namjera pokazatelja uspješnosti nije isključivo usporedba svih visokoobrazovnih ustanova s nekim zlatnim standardom ili međusobna usporedba, već se pomoću njih ukazuje na pristup visokim učilištima, udio studenata koji ne završe studij, rezultate i učinkovitost učenja i predavanja u visokoobrazovnim institucijama, zapošljavanje diplomiranih studenata i rezultate istraživanja.

Pokazatelji uspješnosti zanimljivi su velikom broju korisnika, uključujući Vladu, fakultete i više škole, kao i tijela koja financiraju visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji. Pokazatelji su također značajni i školama, budućim studentima i zaposlenicima.

Visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji je složeno i raznoliko. Svaka ustanova iz ovog sustava ima svoje jasne zadatke i svaka ističe različite čimbenike visokog obrazovanja. Upravo je zbog te raznolikosti, kao i zbog potrebe za objektivnom usporedbom ustanova visokog obrazovanja, u Velikoj Britaniji u upotrebi niz pokazatelja i mjera. Danas u Engleskoj u visokom obrazovanju sudjeluje 43 posto osoba od 18 do 30 godina starosti. Vlada želi doseći cilj od 50 posto participacije u visokom obrazovanju, a poseban naglasak u proširivanju pristupa obrazovanju stavlja na omogućavanje sudjelovanja u visokom obrazovanju za niže društveno-ekonomske skupine i dijelove društva koji tradicionalno ne pohađaju sveučilišta.⁴²

Za postizanje toga cilja izdvojena su posebna sredstva koja se dodjeljuju sveučilištima u obliku poticaja za upis upravo spomenutih profila studenata. Što se tiče doprinosa gospodarskom rastu, strategija britanski visokoobrazovni sustav smješta u natjecateljsku utakmicu na svjetskoj razini - britanska su sveučilišta među najcjjenjenijima u svijetu i vlada želi omogućiti sveučilištima, kako dostatna sredstva, tako i autonomiju u formuliranju razvojne politike kako bi se mogla natjecati sa najjačima.

Budući da je visokoobrazovni sustav tako raznolik, prosječne vrijednosti izračunate za cijeli sektor ne moraju biti korisne pri usporedbi visokoobrazovnih ustanova. Iz tog se razloga izračunava sektorski prosjek pri čemu se uzimaju u obzir činjenice koje doprinose

---

⁴² Dolenc, D, op. cit., str. 2.

toj raznolikosti među njima, kao što su predmet studiranja, kvalifikacija pri upisu te godine starosti pri upisu (mladi ili zreli studenti). Prosjek prilagođen na ovaj način se naziva prilagođenom sektorskom mjerom.⁴³ Ovako izračunate ogledne vrijednosti mogu biti korištene za usporedbu učinkovitosti visokoobrazovnih ustanova u odnosu na cijeli sektor visokog obrazovanja, kao i za odlučivanje o tome je li moguće uspoređivati ustanove i koje se ustanove uopće mogu uspoređivati.

Svake godine Agencija za statistiku visokog obrazovanja (Higher Education Statistics Agency - HESA) objavljuje niz pokazatelja uspješnosti visokoobrazovnih ustanova Velike Britanije.

Studiranje u inozemstvu je teška odluka i velika žrtva, ali i neopisivo iskustvo za studenta. Broj internacionalnih studenata u Velikoj Britaniji prelazi brojku od 405 tisuća studenata i svake godine raste. Visoko obrazovanje u Velikoj Britaniji se sastoji od brojnih sveučilišta koja se sastoje od jednog ili više fakulteta odnosno koledža ili škola. Sveučilište može imati više škola zaduženih za neko znanstveno područje, primjerice: University of St. Andrews, School of Economics and Finance ili više koledža primjerice: University of Oxford, Magdalen College.⁴⁴ Na fakultetima se u pravilu ne uči samo jedna znanstvena disciplina kao što je to primjerice slučaj u Hrvatskoj nego svaki koledž izučava više znanstvenih disciplina, zapravo, fakultet predstavlja jednu studentsku zajednicu unutar sveučilišta.

4.2. KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Potpisivanjem Bolonjske deklaracije Bosna i Hercegovina je prihvatila jedinstvenu europsku politiku u visokom obrazovanju sa svim obavezama koje su njen integralni dio, od kojih je izgradnja sistema osiguranja kvaliteta od suštinske važnosti.

Reforme visokog obrazovanja i izgradnja novih institucionalnih kapaciteta u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini dodatno su omogućene usvajanjem Okvirnog zakona o

---

⁴³ Vašiček, V.; Budimir, V.; Letinić, S, op. cit., str. 68.

⁴⁴<http://www.manager-magazine.com/index.php/fakultet/100-studiranje-u-inozemstvu-velika-britanija> (15.06.2014.)

visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Ovim zakonom, između ostalog, osnovana je Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta kojoj je, kao što je to definirano i u samom njenom nazivu, dodijeljen specifičan zadatak vanjskog osiguranja kvaliteta u visokom obrazovanju što će, nakon provedenih akreditacija visokoškolskih ustanova, voditi uspostavljanju državnog registra akreditiranih visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini i njenom članstvu u ključnim europskim udruženjima za kvalitetu u visokom obrazovanju, prije svega ENQA⁴⁵-i i EQAR⁴⁶-u. Dakle, osiguranje kvalitete u Bosni i Hercegovini je na samom početku, što znači da je vrlo važno kvalitetno informirati akademsku zajednicu - profesore, studente i administrativno osoblje koji osiguranje kvalitete provode u praksi u svojim institucijama. Iako je europska praksa u ovoj oblasti prilično nova, izuzetno je važno poznavati iskustava europskih zemalja i učiti iz njihovih primjera.⁴⁷

I prije uključivanja u Bolonjski proces 2003. godine fakulteti u Bosni i Hercegovini počeli su surađivati na uvođenju politike i prakse osiguranja kvalitete.⁴⁸ Te su aktivnosti dobile još veći značaj pridruživanjem Bolonjskom procesu na ministarskoj konferenciji u Berlinu 2003. godine. Tijekom 2003/2004. godine sva Sveučilišta u Bosni i Hercegovini uključeni su u institucijalnu procjenu Europskog Udruženja Sveučilišta (EUA)⁴⁹ kako bi se utvrdili izazovi s kojima će se Sveučilišta suočiti u ispunjavanju zahtjeva za pridruživanje europskom prostoru visokog obrazovanja. Uspostava sustava za osiguranje kvalitete u najboljem je interesu institucija visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Zakonom o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini utvrđuje se: organizacija visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, odgovornost nadležnih vlasti u ovoj oblasti, formiranje tijela za provođenje zakona i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine, te način osiguranja kvaliteta u oblasti visokog obrazovanja.

---

⁴⁵ European Association for Quality Assurance - Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete

⁴⁶ European Quality Assurance Register = Europski registar agencija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju

⁴⁷ Ćurković, B.; Fejzić, N.; Hrsto, V.; Kadić, N.; Macan, M.; Radić, M.; Škoro, S.; Vuk Tepić, J.; Vižin, M.; Osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju, Europska iskustva i prakse; Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranja kvaliteta, Banjaluka, 2011. str. 11.

⁴⁸ Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, 2007., str. 2.

⁴⁹ EUA = European University Association

Ciljevi visokog obrazovanja su:

- formirati, razvijati, štititi i prenositi znanje i sposobnosti kroz nastavu i istraživački rad i time doprinosti razvoju sposobnosti pojedinaca i društva,
- pružiti mogućnost građanima da, u skladu s propisima, uživaju korist visokog obrazovanja cijeli život.

Visoko obrazovanje organizira se u tri ciklusa:

- prvi ciklus vodi do akademskog zvanja završenog dodiplomskog studija (the degree of Bachelor), stečenog nakon najmanje tri i najviše četiri godine redovnog studija nakon stjecanja svjedodžbe o završenoj srednjoj školi, koji se vrednuje sa najmanje 180 odnosno 240 ECTS bodova,
- drugi ciklus vodi do akademskog zvanja magistra, stečenog nakon završenog dodiplomskog studija, traje jednu ili dvije godine, a vrednuje se sa 60 odnosno 120 ECTS bodova, i to tako da u zbroju s prvim ciklusom nosi 300 ECTS bodova, i
- treći ciklus vodi do akademskog zvanja doktora, traje tri godine i vrednuje se sa 180 ECTS bodova.

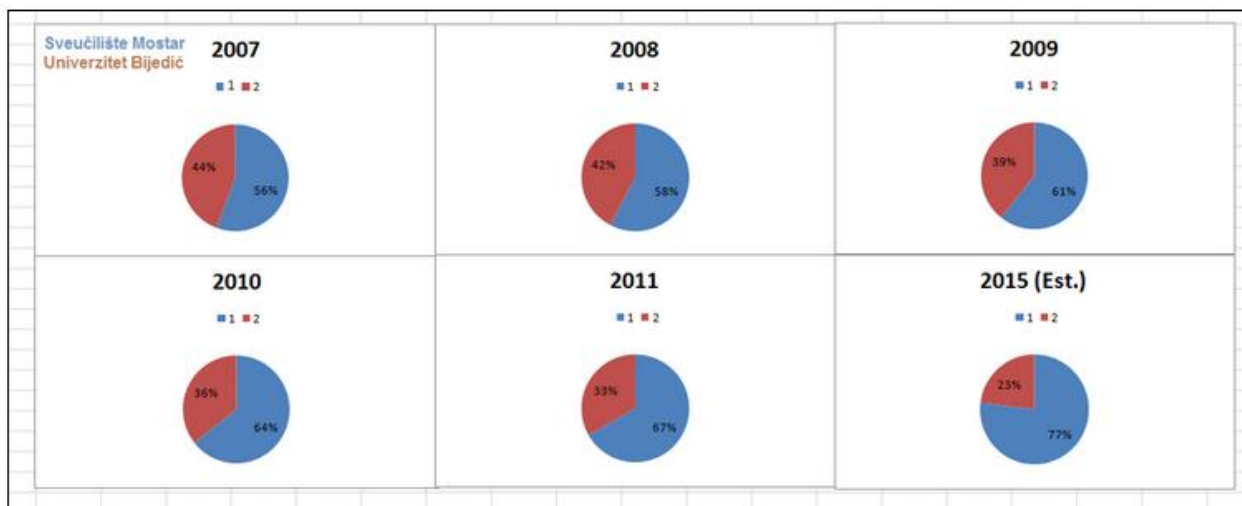
Jedan semestar studija nosi 30 ECTS bodova u svakom ciklusu, a studij medicine u prvom ciklusu vrednuje se do 360 ECTS bodova.⁵⁰

---

⁵⁰ Okvirni Zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, 2007., str. 4.

Na slijedećem grafikonu može se vidjeti broj studenata u Mostaru od 2007. do 2011. godine i procjena za 2015. na temelju trendova.

Grafikon 4. Broj studenata u Mostaru 2007-2011 i procjena za 2015. na temelju trendova

Izvor: <http://www.hercegbosna.org/kolumne/demografija/mostarsko-sveuciliste-ponovno-rekorder-u-federaciji-po-rastu-broja-studenata-3150.html> (14.06.2014.)

Istraženo je Sveučilište Mostar i Sveučilište Bijedić gdje je u gradu Mostaru ukupan broj upisanih studenata u 2011. godini iznosio je 14 187, od toga na Sveučilište Mostar otpada 9431, Sveučilište Bijedić 4710, a preostalih 46 studenata pohađa privatnu visokoškolsku ustanovu u Međugorju.

4.3. ZNAČAJKE I VAŽNOST OSIGURANJA KVALITETOM NA SVEUČILIŠTIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

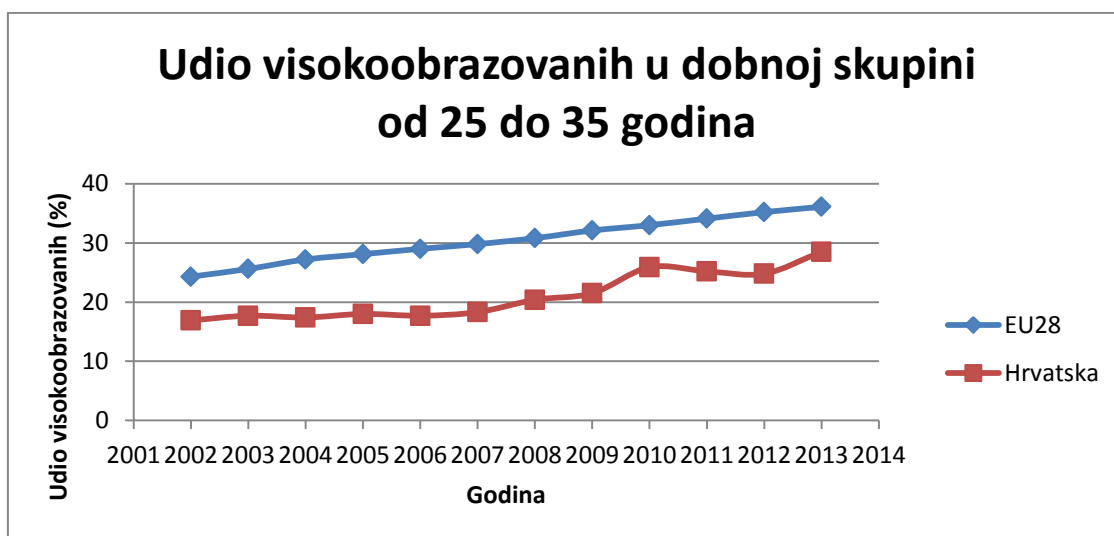
Europa je danas najveći svjetski centar znanja. Tek se o nedavno počinje shvaćati da je riječ o golemom socijalnom kapitalu kojim se Europa do sada nije zajednički koristila. Jezične barijere i zatvorenost obrazovnih sustava u nacionalne granice bili su glavni razlozi što Europa nije iskoristila sve svoje konkurentne potencijale na svjetskom tržištu znanja. Kada se uspoređuje Republika Hrvatska sa kvalitetom obrazovanja u Europskoj uniji može se reći da je Hrvatska ispod prosjeka zemalja Europske unije. S obzirom da je Republika Hrvatska relativno nedavno tek ušla u Europsku uniju, ostaviti ćemo još malo vremena za

mogućnost bilježenja povećeg rasta kvalitete obrazovanja kako Republika ne bi bila ispod prosjeka ostalih zemalja.

Kao bitan pokazatelj poboljšanja kvalitete obrazovanja u Europi zajedno s Republikom Hrvatskom bio bi priznavanje diploma bez obzira gdje su stečene, isti uvjeti obrazovanja za sve studente u Europi, moderniziranje i opremljenost potrebnim uređajima svih fakulteta u Europi i drugo.

Na slijedećem grafikonu može se vidjeti usporedba udjela visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina Europske unije i Republike Hrvatske.

Grafikon 5. Usporedba udjela visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj

Izvor: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes> (24.06.2014.)

U razdoblju od 2001. godine do 2014. godine istražen je udio visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina. 28 zemalja Europske unije uspoređeno je sa visokoobrazovanima u Republici Hrvatskoj. U zemljama Europske unije bilježi se konstantan rast u broju visokoobrazovanih dok je u Hrvatskoj rast do 2010. godine, zatim stagnacija do 2012. godine, a od 2012-2014. bilježi se ponovan rast visokoobrazovanih.

E-učenje je proces obrazovanja, učenja i poučavanja, uz uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije, koja pri tome doprinosi unaprjeđenju kvalitete toga procesa i kvalitete ishoda obrazovanja.

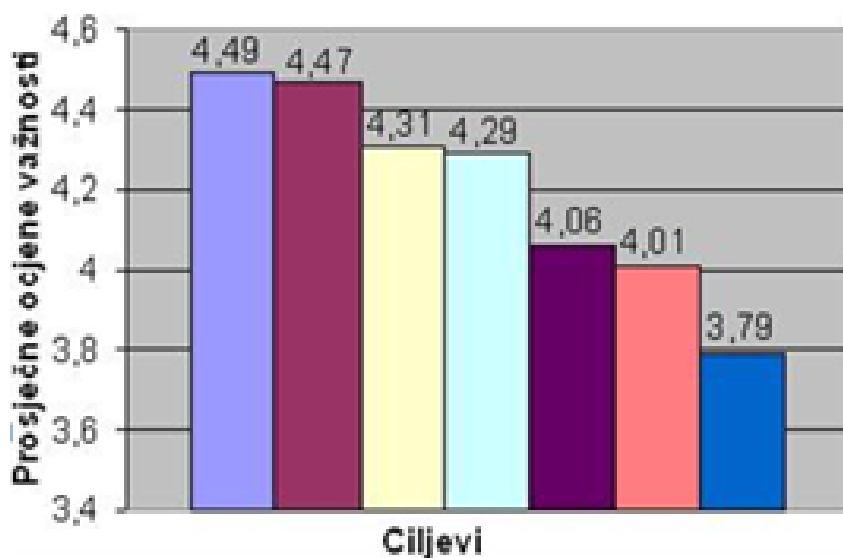
Danas je sveprisutna potreba, ali i želja da se unaprijedi kvaliteta i dostupnost različitih obrazovnih programa. Pri tome je obrazovanje postalo cjeloživotnim procesom i potrebom, pa se briga o dostupnosti i kvaliteti odnosi na sveukupni ciklus cjeloživotnog obrazovanja. Kvalitetna implementacija tehnologija e-učenja donosi niz prednosti u obrazovni proces i omogućava željeno novo, moderno i kvalitetno obrazovanje.

E-učenje kao takvo omogućava prilagodbu individualnim potrebama studenata, aktivno sudjelovanje i aktivnu ulogu, ažurnije obrazovne materijale, globalni pristup različitim obrazovnim sadržajima, više komunikacije nastavnik – student i student – student, timski rad, bolju iskorištenost vremena, samostalnu provjeru znanja studenata te kontinuirano mjerenje i praćenje napretka studenata.

Prikazani su rezultati anketiranja hrvatskih stručnjaka za e-učenje u visokom školstvu koje je provedeno s ciljem sistematizacije znanja od strane stručnjaka na području e-učenja kao potpore u izradi strateških dokumenata uvođenja e-učenja. Anketa je bila strukturirana na način da izvrši prikupljanje i prioritizaciju podataka potrebnih za izradu strateških dokumenata: ciljeva uvođenja e-učenja i prednosti uvođenja e-učenja.

Na slijedećem grafu mogu se vidjeti ciljevi uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete po prosječnim ocjenama važnosti.

Grafikon 6. Ciljevi uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete

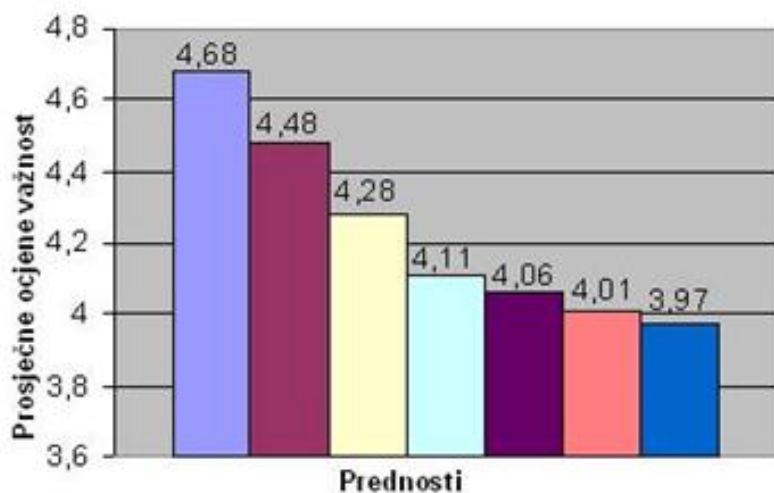
Izvor: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/47/clanci/1.html> (14.06.2014.)

- Unaprijediti kvalitetu obrazovnog procesa i ishoda učenja (4,49)
- Inovirati i modernizirati sustav sveučilišnog obrazovanja (4,47)
- Osposobiti studente za cjeloživotno učenje (4,31)
- Omogućiti bolji i širi pristup obrazovanju potencijalnim studentima (4,29)
- Osigurati izlazak na međunarodno tržište obrazovanja – internacionalizacija (4,06)
- Osvremeniti infrastrukturu i povećati primjenu ICT-a u okviru sveučilišta/fakulteta (4,01)
- Prilagoditi se europskim iskustvima i trendovima (3,79)

Povećanje kvalitete obrazovnih procesa je cilj uvođenja e-učenja koji je dobio najveću prosječnu ocjenu od 4,49. Potreba za inovacijom i modernizacijom sustava sveučilišnog obrazovanja prepoznata je također kao vrlo važan cilj (4,47) koji se želi postići uvođenjem e-učenja na sveučilišta i fakultete u Hrvatskoj.

Prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete po prosječnim ocjenama važnosti, vide se u grafikonu koji slijedi:

Grafikon 7. Prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete

Izvor: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/47/clanci/1.html> (14.06.2014.)

- On – line pristup nastavnim materijalima (pristupačnost znanja) (4,68)
- Neovisnost o vremenu i prostoru – fleksibilnost učenja (4,48)
- Cjeloživotno obrazovanje (4,28)
- Efikasnije korištenje vremena koje profesor i student imaju na raspolaganju (4,11)
- Kolaborativno učenje (4,06)
- Prilagođavanje osobnom stilu učenja studenata (4,01)
- Objedinjavanje različitih medija za prijenos i prikaz informacija (3,97)

Kao najvažnije prednosti uvođenja e-učenja izdvojene su: pristupačnost znanja – on-line pristup nastavnim materijalima (4,68), fleksibilnost učenja – neovisnost o vremenu i prostoru (4,48) i cjeloživotno obrazovanje (4,28).

5. ZAKLJUČAK

Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju postala je svakodnevica na europskim sveučilištima, neupitni osnovni pojam i najviše postavljeni politički cilj u okviru bolonjskog procesa koji izravno utječe na i mijenja odnose snaga između sveučilišta.

Proces osiguranja i unapređenja kvalitete nastavnog procesa, studijskih programa, kao i svih ostalih procesa koji se odvijaju na visokim učilištima, postale su sve značajniji u prostoru visokog obrazovanja u našoj zemlji. Inzistiranje na kvaliteti nastavnog procesa, utvrđivanju mehanizama osiguranja kvalitete i mjerilima za mjerenje kvalitete, neizostavni su elementi vrednovanja institucija visokog obrazovanja.

Prvi korak u reformi visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj učinjen je usklađivanjem preddiplomskih, diplomskih i stručnih studija s bolonjskim načelima. Provedbom Bolonjskog procesa na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj i uvođenjem bolonjskih studija, razvila se potreba za evaluacijom akreditiranih studijskih programa i visokih učilišta. Glavni cilj Bolonjskoga procesa bio je stvaranje usporedivog, kompatibilnog i koherentnog sustava visokoga obrazovanja unutar Europskoga prostora visokog obrazovanja.

Osnovni ciljevi Bolonjskog procesa su promicanje mobilnosti studenata, profesora, znanstvenika i administrativnih djelatnika, prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva, među ostalim uvođenjem dodatka diplomi (Diploma Supplement) kako bi se promicalo zapošljavanje europskih građana i međunarodna konkurentnost europskog sustava visokog obrazovanja. Bolonjski proces ima u svrhu i promicati cjeloživotno učenje i obrazovanje, te uspostaviti čvrste veze između Europskog prostora visokog obrazovanja i Europskog istraživačkog prostora.

Republika Hrvatska je potpisivanjem Bolonjske deklaracije preuzela obvezu provoditi Standarde i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju. Standardima i smjericama je predviđeno da visoka učilišta trebaju provoditi postupke za unutarnje osiguranje kvalitete, a također će se periodično provoditi vanjsko vrednovanje institucija.

Hrvatska slijedi europske trendove u provedbi Bolonjskog procesa. Međutim, potreban je daljnji intenzivan rad na implementaciji ciljeva Bolonjskog procesa kako bi oni imali dugoročno pozitivan učinak na razvoj visokog obrazovanja te na razvoj društva i gospodarstva.

Visoko je obrazovanje usko povezano sa znanstvenom djelatnošću, a u Republici Hrvatskoj se, radi povijesnih razloga i činjenice da se radi o maloj zemlji, ova dva sustava velikim dijelom preklapaju. Sustav visokog obrazovanja Republike Hrvatske posljednjih je nekoliko godina u procesu reforme. Poticaj za to bili su uočeni problemi u razdoblju prije 2004. godine. Problemi koji su se tada pojavljivali su bili dugo trajanje studija, slaba prolaznost i postotak završavanja, slaba mobilnost, nedostatak jasnih ciljeva programa, nezadovoljstvo poslodavaca kompetencijama studenata, nepovoljna obrazovna struktura stanovništva i slično.

U hrvatski su obrazovni sustav od akademske godine 2009./2010. uvedene dvije značajne novosti – državna matura na kraju četverogodišnjega srednjeg obrazovanja i informatiziran način prijave na visoka učilišta koja pri rangiranju kandidata za upis vrednuju upravo rezultate ispita državne mature, što znači da su ispiti državne mature u potpunosti zamijenili dosadašnje razredbene ispite na visokim učilištima.

Iako su navedene promjene rezultirale konkretnim poboljšanjima u sustavu visokog obrazovanja, postalo je očito da je u okviru reforme studijskih programa u skladu s bolonjskim principima naglasak prvenstveno bio na uspostavi studiranja u tri ciklusa i uvođenju ECTS bodovnog sustava, a ne toliko na stvarnom poboljšanju kvalitete studijskih programa i njihove izvedbe.

Visoka učilišta trebala bi imati politiku kvalitete i popratne postupke za osiguranje kvalitete i standarda svojih programa i kvalifikacija. Također bi se trebala izričito posvetiti razvijanju kulture koja u svom radu prepoznaje važnost kvalitete i njenog osiguranja. Da bi to postigla, visoka učilišta trebaju razviti i primjenjivati strategiju za stalno poboljšavanje kvalitete.

Visoko obrazovanje i obrazovanje općenito, prepoznato je u političkom, društvenom i gospodarskom okruženju kao ključno za razvoj Hrvatske, čime Hrvatska, barem deklarativno, slijedi europske trendove u naglašavanju važnosti obrazovanja.

Usporedni podaci o kretanju anketne stope zaposlenosti po spolu u Europskoj uniji i Hrvatskoj od 2009. godine pokazuju još uvijek vrlo velike razlike u kretanju stope zaposlenosti po spolu u starim i novim članicama Europske unije. Prosječna stopa zaposlenosti za 27 zemalja Europske unije iznosila je 64,6%, dok je u Hrvatskoj iznosila 56,6%. Najviše razine ukupne stope zaposlenosti zabilježene su u Danskoj (75,1%) i Velikoj Britaniji (70,5%), koje ujedno bilježe i najviše razine stopa zaposlenosti po spolu.

Usprkos činjenici što su mladi ljudi bolje obrazovani od prethodnih generacija, očito je kako je nezaposlenost mladih u većini zemalja više nego dvostruko veća od prosjeka nezaposlenosti ukupne populacije, a u Hrvatskoj gotovo trostruko. Jedan od glavnih uzroka navedenom problemu proizlazi iz neusklađenosti obrazovnog sustava i potreba tržišta rada. Ipak, ulaskom u Europsku uniju situacija na tržištu rada u novim članicama se mijenja. Navedene promjene prvenstveno su uzrokovane sve većim fluktuacijama ljudi, odnosno migracijama, kao i uslijed brojnih reformi (npr. mirovinskih, zdravstvenih te školskih i obrazovnih). U Hrvatskoj poseban problem predstavlja neusklađenost visokog obrazovnog sustava i potreba tržišta rada, što ukazuje na upitnost upisne politike u sustav visokog obrazovanja. Upravo stoga veza između obrazovanja i tržišta rada u posljednje vrijeme budi sve veći interes.

Kreiranje i funkcioniranje jedinstvenog Europskog prostora visokog obrazovanja nemoguće je bez izgrađenog sistema osiguranja kvaliteta koji bi trebao otvoriti mogućnost priznavanja akademskih kvalifikacija bez obzira u kojoj su državi stečene.

Naime, s napredovanjem Bolonjskog procesa postaje sve jasnije da je izgrađeni sustav za osiguranje kvalitete, koji jamči predviđene ishode učenja, temeljni uvjet za stvaranje integriranog europskog prostora visokog obrazovanja, priznavanje diploma i mobilnost ljudi u europskom prostoru rada.

POPIS LITERATURE

1) KNJIGE

- Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranja kvaliteta, Banjaluka, 2011.
- Babić, Zdenko; Matković, Teo; Šošić, Vedran; Strukturne promjene visokog obrazovanja ishodi na tržištu rada, 2006.
- Badurina, B. et al.; Priručnik za osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno-istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku, Osijek, 2011.
- Bajšanski, M. et al.; Kvaliteta studiranja na Sveučilištu u Rijeci, 2012.
- Bjeliš, Aleksa; Osiguranje kvalitete u hrvatskom visokoobrazovnom sustavu, Sveučilište u Zagrebu, 2007.
- Havranek, Jasmina, Uloga Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Rijeka, 2007.
- Ćurković, B.; Fejzić, N.; Hrsto, V.; Kadić, N.; Macan, M.; Radić, M.; Škoro, S.; Vuk - Tepić, J.; Vižin, M.; Osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju, Europska iskustva i prakse, Banjaluka, 2011.
- Dodiković Jurković, V., Petrović, V., Bezjak, S.; Razvoj i promjena u sustavu visokog obrazovanja, Razvoj sustava osiguranja kvalitete na visokim učilištima, Stručni rad, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2012.
- Dolenc, D.; Bolonjski proces – put do europske diplome; Prilog o reformi sustava visokog obrazovanja, Zagreb, 2006.
- Ivković, Mira; Osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009.
- Lončar-Vicković, S.; Kvaliteta u visokom obrazovanju, Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007.
- Lučin, Pero; Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru, Nakladna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj Republike Hrvatske, Rijeka, 2007.
- Priručnik osiguranja kvalitete Sveučilišta u Splitu, Split, 2012.
- Samoanaliza Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Zagreb, 2010.
- Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, 2007.

- Standardi i smjernice za osiguranje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2013.
- Vrčec, Neven; Referalni centar za osiguranje kvalitete u institucijama visokog školstva, Sveučilište u Zagrebu, Varaždin, 2007.

2) ČLANCI U ČASOPISIMA

- Kermek, D.; Orehovački, T.; Bubaš, G.; Procjena i unapređenje kvalitete u e-obrazovanju, Zbornik radova stručno - znanstvenog skupa "E – obrazovanje“, Varaždin, 2007.
- Vašiček, V.; Budimir, V.; Letinić, S.; Pokazatelji uspješnosti u visokom obrazovanju; Privredna kretanja i ekonomska politika, Zagreb, 110/2007.

3) NATUKNICE

- Klaić, Bratoljub; Rječnik stranih riječi, spiritus movens = duhovni pokretač, začetnik neke akcije, poticatelj na djelatnost, „duša“ nekog nastojanja, Zagreb, 1987.

4) INTERNETSKI IZVORI

- [http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf); (14.6.2014.)
- <https://www.azvo.hr/index.php/hr/kvaliteta> (14.06.2014.)
- <http://edupoint.carnet.hr/casopis/47/clanci/1.html>(14.06.2014.)
- <https://www.azvo.hr/index.php/hr/statistike/shema-studija-u-rh> (13.06.2014.)
- <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/ljudsko-pravo-na-visoko-obrazovanje-u-hrvatskoj/> (14.06.2014.)
- <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/ljudsko-pravo-na-visoko-obrazovanje-u-hrvatskoj/> (14.06.2014.)
- http://www.link-elearning.com/linkdl/coursefiles/485/INTM_05_02.PNG, 2013. (15.06.2014.)
- <https://www.azvo.hr/index.php/hr/statistike/broj-studijskih-programa-po-vrstama-visokih-ucilista> (23.06.2014)
- <http://www.unizg.hr/kvaliteta/> (24.06.2014.)

- <http://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/osiguranje-kvalitete/> (24.06.2014.)
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes> (24.06.2014.)
- <http://www.hercegbosna.org/kolumne/demografija/mostarsko-sveuciliste-ponovno-rekorder-u-federaciji-po-rastu-broja-studenata-3150.html> (14.06.2014.)
- <http://www.manager-magazine.com/index.php/fakultet/100-studiranje-u-inozemstvu-velika-britanija> (15.06.2014.)

5) OSTALI IZVORI

- Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje, Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje u 2007. godini, Republika Hrvatska, Zagreb, 2008.
- Okvirni Zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, 2007.

POPIS KRATICA

Kratika	Puni naziv na stranom jeziku	Tumačenje na hrvatskom jeziku
AZVO	engl. Agency for science and higher education Croatia	Agencija za znanost i visoko obrazovanje
CARDS 2003	engl. Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability	Nacionalni program, Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju
ECTS	engl. European Credit Transfer and Accumulation System	Europski sustav prijenosa bodova
EHEA	engl. European Higher Education Area	Europski prostor visokog obrazovanja
ENIC	engl. European Network of Information Centers	Europska mreža informacijskih centara
ENQA	engl. European Association for Quality Assurance	Europska organizacija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju
EQAR	engl. European Quality Assurance Register	Europski registar agencija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju
ESG	engl. European Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area	Europski standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u Europskom prostoru visokog obrazovanja
EU	engl. European Union	Europska unija
EUA	engl. European University Association	Europska sveučilišno udruženje
HESA	engl. Higher Education Statistics Agency	Agencija za statistiku u visokom obrazovanju
HKO	engl. Croatian	Hrvatski kvalifikacijski okvir

	Qualifications Framework	
ISO	engl. International Organization for Standardization	Međunarodna organizacija za standradizaciju
MZOŠ	engl. Ministry od science, education and sports of the Republic of Croatia	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
NARIC	engl. National Academic Recognition Information Centre	Nacionalni informacijski centar za priznavanje diploma
OECD	engl. Organisation for Economic Co-operation and Development	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj
RH	engl. Republic of Croatia	Republika Hrvatska
SAD	engl. United States of America	Sjedinjene Američke Države
SWOT analiza	engl. Strenghts, weaknesses, opportunities and threats analysis	Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji
UNIRI	engl. University of Rijeka	Sveučilište u Rijeci

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj studijskih programa po vrstama visokih učilišta u Republici Hrvatskoj	17
Grafikon 2. Broj studenata na javnim sveučilištima u akademskoj godini 2009./2010. u Republici Hrvatskoj.....	22
Grafikon 3. Struktura obrazovanih u Republici Hrvatskoj.....	28
Grafikon 4. Broj studenata u Mostaru 2007-2011 i procjena za 2015. na temelju trendova.....	54
Grafikon 5. Usporedba udjela visokoobrazovanih u dobnoj skupini od 25 do 35 godina u Europskoj uniji i Republici Hrvatskoj.....	55
Grafikon 6. Ciljevi uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete.....	57
Grafikon 7. Prednosti uvođenja e-učenja na sveučilišta/fakultete.....	58

POPIS SHEMA

Shema 1. Evaluacijski ciklusi i struktura nacionalnog sustava za osiguranje kvalitete.....	8
Shema 2. Shema studija u Republici Hrvatskoj.....	16
Shema 3. Organizacijska shema AZVO-a.....	32
Shema 4. Shema sustava za unutarnje osiguranje kvalitete obrazovanja i znanstveno- istraživačkoga rada na Filozofskom fakultetu u Osijeku.....	36
Shema 5. Područja i razine vrednovanja kvalitete.....	37
Shema 6. Ciklički model procesa praćenja i osiguranja kvalitete.....	38
Shema 7. Organizacija sustava za osiguranje kvalitete Sveučilišta u Rijeci.....	41
Shema 8. Shema ustroja sustava osiguranja i unapređivanja kvalitete Sveučilišta u Splitu	45

POPIS SLIKA

Slika 1. Osiguranje kvalitete u Europskom visokoobrazovnom prostoru.....6